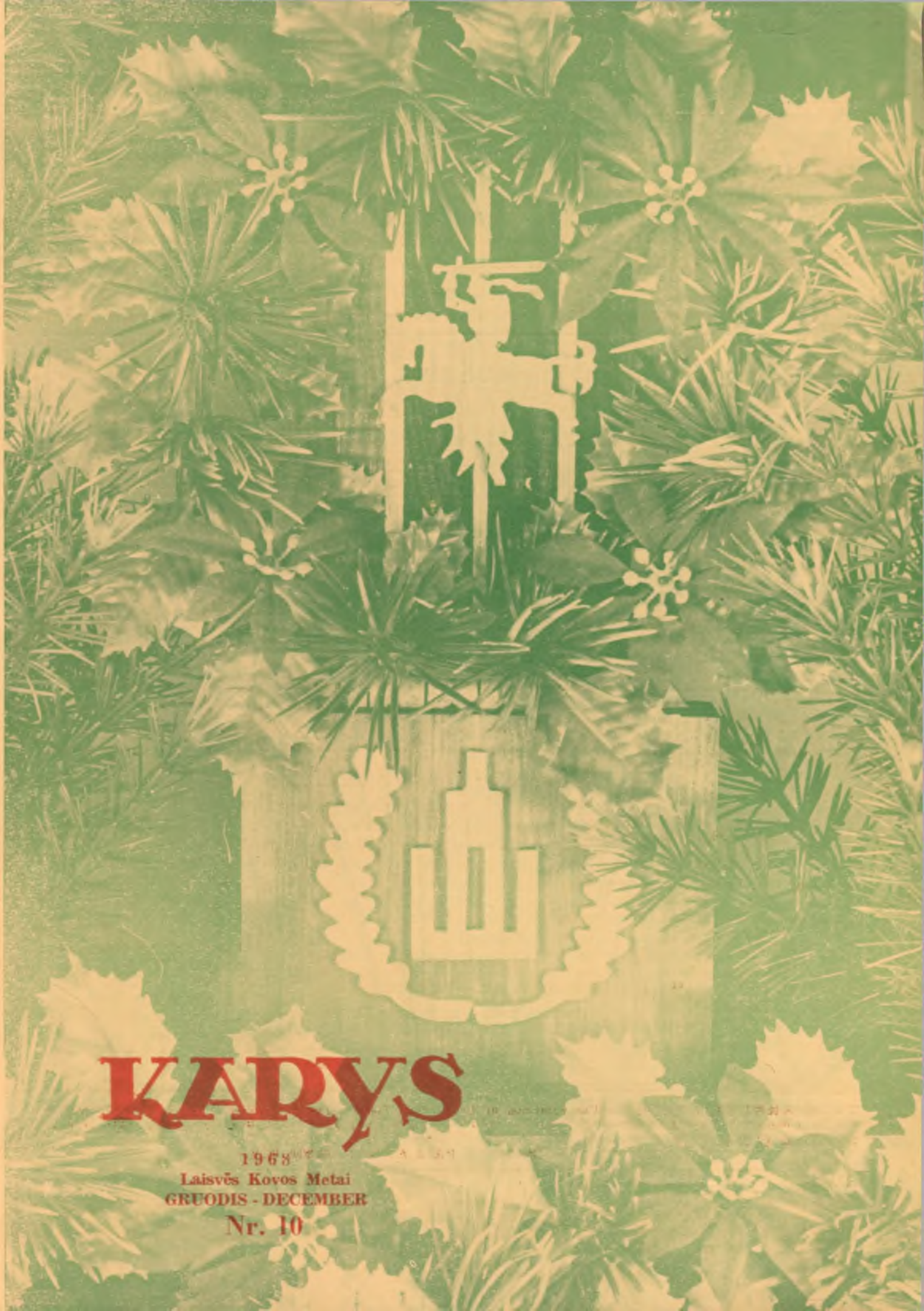

KARYS

1968
Laisvės Kovos Metai
GRUODIS - DECEMBER
Nr. 10

KARYS

1968
Laisvės Kovos Metai
Nr. 10 (1447)

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis
Administratorius — Leonas Bileris
Redaktoriaus pavaduotojas — Jonas Rūtenis

Atskirus skyrius redaguoja:
P. Petrušaitis — Tremties Trimitas
E. Petrauskaitė — Šaulė Tremtyje

Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Bronius Balčiūnas — Karinės Žinios
Leidžia — L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

TURINYS

R. Kisielius — Kalėdinės nuotaikos ..... viršelis
A. Novickis — Kariuomenės atkūrimo auksinis jubilėjus 321
A. Budreckis — Lietuviškoji ekspansija 326
P. Būtėnas — Dakšiai—Daukšiai 330
Tremties Trimitas 336
Šaulė Tremtyje 338
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 343
Karinės Žinios 344
Kronika 346

ATSTOVAI: Baltimore ..... M. ŠIMKUS
Chicago ..... J. STANKŪNAS
Cleveland ..... F. EIDIMTAS
Los Angeles .... O. ŽADVYDAS
Philadelphia .. A. IMPOLĖNAS
Australija ..... V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

Boston, Mass. — S. J. Minkus
Chicago, Ill. — "Gifts International", "Marginiai'", "Parama".
Detroit, Mich. — V. Perminas
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis
Kenosha, Wis. — B. Juška
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Newark, N.J. — Kazys Trečiokas
Omaha, Nebr. — J. Kantanavičius
Woodhaven, N.Y. — J. Pašukonis ("Aidas") "Romuva"
Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — Z. Orvidas
Toronto, Ont. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius
Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 74 Priory Road, Kew Surrey

AUSTRALIJOJE:

S. Slavickas — 44 Slevin St., Geelong North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street Norwood 5067

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A. Subscription $7.00 per year. Single copy 70 cents.
SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

KU biblioteka
093 00523815 8

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 10 (1447) GRUODIS - DECEMBER 1968

KARIUOMENĖS ATKŪRIMO AUKSINĮ JUBILĖJŲ MININT

Inž. plk. ltn. ANTANAS NOVICKIS

Iškentėjusi virš šimto dvidešimt metų pavergime, 1918 metais Lietuva vėl kėlėsi nepriklausomam gyvenimui. Sunkus tai buvo prisikėlimas. Iš nieko teko kurtis, tvarkytis, ištverti.

Tauta, per savo įgaliotus atstovus, Vilniuje, 1918 metais vasario 16 dieną, paskelbė aktą, kuris tapo įkūnytas *Karių Savanorių* pasiryžimo ir aukų dėka. Stebuklas įvyko: Lietuva stojo į nepriklausomų valstybių eiles.

IŠ KUR ATSIRADO SAVANORIAI?

Lietuvių karinių dalinių organizavimo idėja savanoriniu pagrindu buvo pradėta įgyvendinti Rusijoj, kai 1917 m. buvo nuversta caro valdžia. Laikinoji demokratinė vyriausybė leido atskiroms tautybėms kurti savo dalinius, kad sėkmingiau galėtų tęsti karą prieš vokiečius. Lietuviai kariai, tarnavę išblaškyti rusų armijoje, susiorganizavo ir sudarė Komitetą savo daliniams steigti. Vadovaujamoji mintis — organizuotai grįžti į Lietuvą. Pirmas užsimojimas buvo: ištraukti iš lenkų Dovbor-Musnickio korpo lietuvius, kurių nemažą skaičių lenkai buvo priėmę į savo eiles. Lenkai tą korpą buvo suorganizavę dar carui valdant.

Iš tų karių susikūrė *Atskiras Lietuvių Batalionas,* Vitebske. Po to sekė kitų vienetų organizavimai: *Lietuvių Atskiras Batalionas* — Smolenske, *Lietuvių Batalionas* — Romne, *Raitelių - Dragūnų Divizionas* — Valke, *Vytauto Didžiojo Batalionas* — Sibire.

Kai rusų daliniai, bolševikams užgrobus valdžią 1917 m. spalio mėn., galutinai pairo, tai lietuvių daliniai vietose, kur jie stovėjo, buvo vienintėliai tvarkos ir rimties dabotojai. Bolševikams tatai nepatiko, ir jie tuos dalinius išformavo.

Tuose daliniuose tarnavę kariai, daugumoje buvę rusų armijos aficieriai, pavieniai grįžę į Lietuvą 1918 m. pavasarį ir vasarą, ir sudare *mūsų būsimos kariuomenės užuomazgą.* Jie telkėsi Vilniuje, registravosi Lietuvių Tarybos Apsaugos Komisijoje, su tikslu tarnauti Lietuvos kariuomenėje.

IŠ KUR LIETUVIAI-AFICIERIAI ATSIRADO RUSŲ ARMIJOJE? KAS JIE BUVO IR KO JIE TROŠKO?

Dauguma jų buvo studentai ir kiti inteligentai, kilę iš valstiečių, kuriuos rusai mobilizavo ir pasiuntė į karo mokyklas, karininkų kadro nuostoliams karo lauke papildyti. Tik mažuma lietuvių karininkų buvo tarnavę taikos meto caro armijoje ir buvo pasiekę augštesnį laipsnį.

Jauni karininkai-lietuviai, ir keli vyresnieji, matė rusų armijos sugriuvimą ir buvo išgyvenę bolševikinio rojaus baisenybes. Jie nenorėjo matyti panašių apraiškų atsikuriančiame savo krašte. Todėl, jie siūlėsi stoti į organizuojamą savo krašto apsaugą, rizikuodami viskuo, iki savo gyvybės imtinai. *Stojo savanoriais, niekeno nespaudžiami.* Lietuvos Taryba tada nė neturėjo jokios galios, vokiečiams kraštą valdant, ką nors raginti ar priversti stoti į karinius dalinius. Jie tai ir buvo *tikrieji savanoriai kūrėjai — pirmūnai.*

Registravimo periodas, pusiau slaptas, tęsėsi nuo 1918 m. balandžio mėn. iki spalio 10 d., kada Lietuvos Taryba įsakė Apsaugos Komisijai pradėti organizuoti kariuomenę. O iki tos datos dar nebuvo tikro nusistatymo, ką daryti — kurti kariuomenę, ar organizuoti vidaus apsaugą milicijos pagrindu?

1918 metų spalio 11 dieną, be užsiregistravusių ir laukiančių sprendimo karininkų, į Vilnių

atvyko ir pirmieji kareiviai savanoriai — 11 vyrų. Vargais negalais vokiečiai užleido lietuviams Šnipiškių senas kareivines. Savaitei praslinkus, spalio 17 d., įvyko pirmas kareivių patikrinimas ir sugiedotas Lietuvos Himnas (Ši data gal net labiau pritiktų skaityti kariuomenės atkūrimo data.)

Praėjo dar dvi savaitės. Lapkričio 1 dieną pradėtas kurti *Pirmasis Pėstininkų Pulkas.* Šnipiškių kareivinėse jau buvo susitelkęs savanorių būrelis — 30 vyrų, nors be aprangos ir be ginklų. Jie ir sudarė pulko užuomazgą. Kaip matome, per tris savaites padaryta pažanga buvo nežymi.

Po revoliucijos Vokietijoje lapkričio 5-9 d.d., okupanto varžtai šiek tiek atsileidžia. Lapkričio 11 d. buvo sudarytas Pirmasis Ministerių Kabinetas su prof. Voldemaru priešakyje. Jis, gi, ir Krašto Apsaugos ministeris. Lapkričio 23 d. buvo įsteigtas Krašto Apsaugos ministerijos štabas iš išleistas *pirmasis* įsakymas kariuomenei. Žinios apie atgimstančios Lietuvos pastangas organizuoti krašto apsaugą pradėjo pasiekti provinciją.

Vilniuje, misrios tautinės visuomenės aplinkoje, nuotaikos buvo nepalankios mūsų valdžiai ir kariuomenės organizavimo pastangoms. Debesys iš rytų slinko Lietuvos link. Reikėjo ką nors skubiai daryti. Todėl *Pirmojo Pėstininkų Pulko užuomazga:* 25 karininkai, 3 karo valdininkai ir 32 kareiviai savanoriai — viso 60 vyrų, buvo perkelta į Alytų, kur sąlygos organizuotis buvo palankesnės.

Nenoriu ilgiau sustoti ties nesklandumais, kurie reiškėsi tuo laiku Viršūnėse dėl kariuomenės vadovybės, jos organizavimo, jos pobūdžio ir vietos. Reikia tik paminėti, kad Vilniuje, be lietuvių, po mūsų vėliava organizavosi ir baltgudžiai, kurie norėjo politinį centrą matyti Gardine, tuo tarpu mes linkome Kauno pusėn. Nesutarimai tęsėsi kelias dienas, buvo sugaišintas labai brangus laikas, tuo tarpu, kai pavojus vis didėjo.

Vokiečiai rengėsi pasitraukti, palikdami Vilnių be apsaugos. Gruodžio 19 d. ministeris pirmininkas išvyko į užsienius, palikęs kariuomenės organizavimo klausimą neišspręstą. Įvyko ministerių kabineto krizis. Gruodžio 26 d. buvo sudarytas naujas *Koalicinis ministerių kabinetas*, pirmininkaujant teisininkui *M. Sleževičiui.* Nuo to momento valstybės aparato ir ypač kariuomenės organizavimo, darbas pajudėjo iš vietos. Pirmutinis naujojo kabineto veiksmas buvo *Atsišaukimas į Lietuvos Piliečius,* raginantis stoti Lietuvos valstybę ginti. To istorinio atsišaukimo tekstas buvo priimtas gruodžio 29 d. Vilniuje. Pats, gi, atsišaukimas paskleistas jau iš Kauno po visą Lietuvą. Jo pasekmėje, kaip pagal burtininko lazdelę, pavieniai vyrai ir būrių būriai pradėjo plaukti iš kaimų, viensėdijų, miestų ir miestelių savo tėvynės ginti. Ėjo mokytojai ir moksleiviai, ėjo ūkininkaičiai ir mažažemiai valstiečiai, ėjo darbininkai. Ėjo pėsti, jojo raiti su savo arkliais, važiavo tėvų ar giminių palydimi. Ėjo iš neužgrobtų sričių savanoriai, ėjo slaptai ir iš okupuotų apskričių. Visi, kaip broliai, rinkosi ne pyragų valgyti. Ne. *Jie rinkosi lemtingam žygiui. Jie rinkosi istorinėn Tautos Talkon — Tėvynės gelbėti.*

Pradžioje savanorių telkimo vietos buvo nustatytos Kaunas ir Alytus — lietuviams; Gardinas — baltgudžiams, t.y., pirmųjų trijų pulkų organizavimo vietos. Vėliau savanoriai buvo telkiami Kėdainiuose, Panevėžyje, Marijampolėje, Skuode, Kretingoje ir Joniškėlyje, t.y., ten, kur atsirado iniciatoriai, kur susiorganizavo karininkų vadovaujami punktai.

KO TIKĖJOSI SAVANORIAI?

O ko gi jie galėjo tikėtis? Valdžia nieko neturėjo. Tai ko gi iš beturčio galėjo laukti? *Ne materialiai turtai juos traukė.* Valdžia žadėjo mokėti algos — po 100 markių mėnesiui, kai bolševikai siūlė 300 markių. Vienok jie ėjo ne pas anuos, jiems svetimus. Juos vedė tikėjimas į laisvą, nepriklausomą nuo svetimųjų globos, savą Lietuvą! Jie stojo į pavojingą kovą ryžtingai, be baimės, su jaunatvišku užsidegimu. Visi buvome tada jauni. Mūsų ministeris pirmininkas buvo vos 36 metų amžiaus! Visa tauta taip buvo nusiteikusi. Kad ir buvo tėvų, seselių ir mergelių ašarų, išlydint savanorius, bet jos buvo kitokios negu seniau, kai jaunuoliai turėjo eiti į rusų kariuomenę, į tolimą Kaukazą ar į Sibirą. Dabar jaunuoliai ėjo į garbingą žygį, dėl savo krašto laisvės kariauti.

Grįžkime į Vilnių. Laikas — 1918 m. gruodžio pabaiga. Čia matėme vokiečius, besirengiančius Vilnių apleisti; matėme lenkus—legionierius, besišvaistančius gatvėse; matėme vietinius komunistus, belaukiančius slenkančios Vilniaus linkui rusų, viską naikinančios, raudonosios armijos. Mes patys buvome vos pradėję organizuoti savo kariuomenę... Netikrumas dėl rytojaus gaubė Vilniaus padangę!

— — —

Vilniaus Karo Komendantūra buvo įsteigta *tik 1918 metų gruodžio 27 d.* Komendantas L. Gira su savo padėjėju K. Škirpa pradėjo darbą be jokių priemonių. Tiesa, pačiai pradžiai, jie susilaukė 25 vyrų savanorių iš Alytaus, perkeltų iš Pirmojo pėst. pulko.

Gruodžio 29 dieną Komendantūra, sekdama Naujosios Vyriausybės priimto atsišaukimo į piliečius turinį, kreipėsi su savo atsišaukimu į *Vilniaus gyventojus,* kviesdama stoti Vilnių ginti. Kreipimasis buvo sėkmingas: kitą dieną pasipylė savanoriai, ir iki 1919 m. sausio 1 d. jų įsiregistravo virš 200.

Deja, net tai saujelei vyrų Komendantūra neturėjo nei aprangos juos aprengti, nei ginklų juos apginkluoti, kad jie galėtų apsaugoti vyriausybę, nekalbant apie Vilniaus gynimą nuo gręsiančios naujos okupacijos.

Vyriausybė, esant tokiai pavojingai būklei, 1919 m. sausio 2 d. rytą pasitraukė į Kauną, palikdama savo Įgaliotinį ir silpnutę Komendantūrą.

Čia tenka prisiminti istorinį momentą, kurį įspūdingai aprašė savanoris, velionis Stasys Butkus, knygoje "Vyrai Gedimino Kalne".

Komendanto padėjėjas kar. Škirpa, sausio 1 d. rytą, pastebėjęs, kad Gedimino pilies bokšte vokiečiai nuėmė savo vėliavą, su savo palydovais ir apsaugos būriu nuvyko į Gedimino kalną ir iškėlė Lietuvos vėliavą, simbolizuojančią, kad Vilnius yra mūsų, ir pastatė savo sargybą vėliavai saugoti. Deja, ta vėliava neilgai plevėsavo. Sausio 1 d. pavakarėje Vilniuje pradėjo šeimininkauti lenkai. Tačiau vėliavos jie nelietė. Mūsų komendantūra išsilaikė Vilniuje iki sausio 5 d. Tą dieną raudonieji užėmė Vilnių. Lenkai išsisklaidė, nė nebandydami laikytis pačiame mieste.

Dabar *Kaunas* pasidarė valdžios būstinė — laikinoji sostinė. Kauno Komendantūra buvo įkurta sausio 6 d. Į ją įsiliejo iš Vilniaus atžygiavę vyrai. Kaune telkėsi dauguma savanorių. Komendantūra jungė juos į savo kuopas arba skirstė į kitus, čia organizuojamus, vienetus: Antrą pėst. pulką, artilerijos pulką, gusarų eskadronus, technikos ir kitus specialius dalinius. Kasdieną matėsi vis daugiau ir daugiau Lietuvos kariuomenės būrių Kauno gatvėse. Vyriausybė kaskart vis stipriau į juos galėjo atsiremti, o jai tokia atrama buvo gyvybinga.

Kaune, kaip ir Vilniuje, reiškėsi tos pačios, priešingos mums, jėgos, būtent, vokiečiai, kurių štabas ir komendantūra tvirtai laikėsi Kaune ir neplanavo trauktis iš Lietuvos. Tiesa, su štabu mes bendradarbiavome, bet kaikurie vokiečių batalionų kareiviai buvo demoralizuoti spartakininkai, mums pavojingi. Vietiniai bolševikai plėšė mūsų vyriausybės skelbimus, šaukiančius savanorius, ir jų vietoje lipdė savuosius, viliodami jaunimą trigubai didesne alga.

Lenkai, kurie visoje Lietuvoje turėjo tinklą POW, vadinamos, Polska Organizacja Wojskowa, planavo užgrobti visą kraštą. Be to, siautė banditų gaujos.

Kad vyriausybė galėtų tvarkytis reikėjo karinės jėgos, kuri ją remtų. Tai ir buvo *Kauno Karo Komendantūros* uždavinys.

Kai savanorių gretos kariuomenės daliniuose pasiekė arti trijų tūkstančių skaičių, vyriausybė galėjo jau skelbti mobilizaciją ir šaukti naujokus. Pirmoje eilėje buvo paskelbta atsargos karininkų, puskarininkių ir karo valdininkų iki 45 m. amžiaus mobilizacija, o vasario 13 d. — dviejų metų naujokų ėmimas. Tie vyrai papildė ir žymiai sustiprino savanorių gretas.

Inž. plk. ltn. Antanas Novickis kalba Lietuvos kariuomenės atkūrimo 50 metų jubilėjų švenčiant, lapkričio 23 d., Brooklyne. L. Tamošaičio nuotr.

Gegužės 26 d. karininkų kadrams paruošti buvo paskelbta mobilizacija vyrų, išėjusių 4 klasių mokslą, ir studentų, gimusių 1894-1900 metais. Jie daugumoje buvo paskirti į ką tik įsteigtą Karo mokyklą.

Vėliau sekė gydytojų ir medicinos bei veterinarijos studentų mobilizacija.

Dar nesuspėjome kaip reikiant apsitvarkyti, kai jau reikėjo stoti į kruviną kovą: bolševikai, pastebėję, kad Lietuvos ginkluotos jėgos tvarkosi ir stiprėja, pasiuntė savo dalinius tikslu sugriauti Lietuvos atsikūrimo darbą. Du trečdaliai Lietuvos teritorijos buvo jų užimta.

Vasario 8 d. kautynėse ties Kėdainiais žuvo savanoris *Povilas Lukšys*, o vasario 13 d., Alytuje — karininkas *Antanas Juozapavičius*, Pirmojo pulko vadas. Čia, mūsų tarpe, matome pirmąjį sužeistąjį savanorį *Jurgį Kiaunę*, kautynėse ties Kėdainiais.

Kovos su bolševikais tęsėsi iki 1919 m. rugpjūčio 31 d. Joms užsibaigus — išvijus raudonuosius už Dauguvos, netrukus teko susiremti su

baltaisiais, vadinamais, bermontininkais, kurie, nesiskaitytdami su mumis, pradėjo šeimininkauti Šiaurės Lietuvoje.

1919 m. lapkričio 21-22 dienomis Šiaulių - Radviliškio rajone įvyko lemiamos kautynės, kurios baigėsi mūsų pergale.

Nuo Pirmojo Pulko įsikūrimo pradžios, 1918 m. lapkričio 1 d., kada Šnipiškių kareivinėse buvo vos 30 savanorių, iki Radviliškio kautynių 1919 m. lapkričio 21-22 d.d., mūsų kariuomenės eilės išaugo šimteriopai. Šiose kautynėse jau dalyvavo du pėstininkų pulkai, 5 atskiri batalionai, kelios komendantūros kuopos, 3 artilerijos baterijos, 2 gusarų eskadronai. Tai buvo jau didelio masto karo operacija. Kariuomenės vadai ir kareiviai buvo nebe naujokai.

Ilgiausiai užsitęsė kovos su lenkais, būtent, iki 1920 m. lapkričio 29 dienos. Iš kovų su lenkais ypatingai reikšminga buvo *Seinų-Augustavo* operacija, kurią mes pralaimėjome su skaudžiais nuostoliais, ir neužilgo sekęs Vilniaus klastingas užgrobimas, po to, kai Suvalkuose su lenkais buvo pasirašyta sutartis!

Lenkų gen. Želigovskis, vaidindamas sukilėlį prieš savo vyriausybę, 1920 m. spalio 9 d. užgrobė Vilnių, ir jo divizijos brovėsi vis gilyn ir gilyn į Lietuvos teritoriją, o kavalerija, prasiveržusi į priekį, pasiekė net Kėdainių rajoną. *Lietuvos likimas kabojo ant plauko.*

Šiuo kritišku momentu ir vėl visa tauta vieningai ir ryžtingai stojo į žūtbūtinę kovą su įsibrovėliais! *Vyriausybės pašaukti,* vėl rinkosi nauji savanoriai. Formavosi nauji savanorių pulkai, skubiai tvarkėsi pėstininkų ir artilerijos daliniai, nukentėję Seinų-Augustavo operacijoje. Į kovą įsijungė šauliai. Steigiamasis Seimas išsiskirstė sudaręs Mažąjį seimą ir Vyriausį Krašto Gynimo Komitetą. Seimo nariai, karininkai, grįžo į kariuomenę. Mūsų teatralai, su Kipru Petrausku priešaky, stojo savanoriais, kad karių nuotaiką pakeltų.

Tų nepaprastų pastangų pasėkoje — Želigovskio įsibrovėliai buvo sustabdyti ir pagaliau, jų pėstininkų brigados buvo sumuštos kautynėse ties Širvintomis lapkričio 19 d. ir ties Giedraičiais — lapkričio 21 d., o jų, toli į priekį prasiveržusi kavalerijos brigada, buvo priversta pasitraukti lapkričio 24 d.

1920 m. lapkričio 29 d. *Tautų Sąjungos Kontrolės Komisija* sustabdė karo operacijas ir nustatė tarp mūsų ir lenkų kariuomenių *neutralią zoną.* Vėliau toje vietoje buvo nustatyta demarkacinė linija, kuri išsilaikė iki 1939 m.

Lenkų pastangos užgrobti visą Lietuvą buvo sustabdytos, bet mes netekome Vilniaus.

Nuo 1921 m. mūsų kariuomenė, nepaisant neišspręsto konflikto su lenkais dėl Vilniaus, pradėjo tvarkytis taikos meto sąlygose.

— — —

Greta vyrų, Nepriklausomybės kovų metu dalyvavo ir moterys. Kaikurios net norėjo dalyvauti Apsaugos Komisijoje, dar prieš pradedant Pirmą pėst. pulką organizuoti. Jos buvo savanorių tarpe, juos inspiruodamos kovos žygiams. Jos dirbo kaip gailestingos seserys, ligoninėse ir fronte, ėjo ryšininkių pareigas, sekė priešų veiklą, dalyvavo partizaniniuose veiksmuose (Šiaulių rajone — prieš bermontininkus, pasienio zonoje — prieš lenkus) ir atliko didelės svarbos kitus uždavinius. Devynios moterys buvo apdovanotos Vyčio Kryžiumi. Tai būdinga lietuvei moteriai. Mes iš istorijos žinome Gražinos, Živilės, Platerytės ir kitų legendinių moterų vardus.

Taikos meto mūsų kariuomenės būklė bei darbai niekuo nesiskyrė nuo kitų valstybių kariuomenių: kadrų tobūlinimas, kareivių apmokymas, pratimai, manevrai, dislokacijos, apginklavimo ir aprūpinimo darbai. Na — pramogos ir įsivėlimas į politiką . . .

Tiesa, taikos meto kariuomenė tautos gyvenime suvaidino svarbų jaunimo auklėtojo ir mokytojo vaidmenį.

Atėjo tragiškasis valstybės gyvenimo momentas — priešo ultimatumas. Reikėjo greito ir ryžtingo sprendimo, kaip Pilėnų kunigaikščio Margio — "žūsime, bet nepasiduosime!" Vadovybė supasavo, nors daliniuose pasipriešinimo dvasia buvo augštumoje, o 9-sis pėst. pulkas net buvo pasiryžęs pasitraukti į Vakarus, bet nepasiduoti, tačiau nuo pusiaukelio buvo sugrąžintas į kareivines. Netrukus pulkas buvo išformuotas. Iš pulko karininkų ir kareivių 31 vyras dingo be žinios . . . Taip šauni kariuomenė be šūvio kapituliavo. Pasiteisinimas — kariuomenės nepasiruošimas . . . *O kaip buvo pasiruošę pirmieji savanoriai 1919 m., kai reikėjo pastoti kelią įsibrovėliams komunistams ties Kėdainiais ir Alytum?!*

Kariuomenės auklėjimo ir mokymo išdavos atsiliepė vėliau: visų pirma, 1941 m. spontanišku sukilimu prieš sovietus. Antra, vokiečių okupacijos metu visuotiniu pasipriešinimu mobilizuoti mūsų jaunimą beviltiškai kovai su rusais Reicho naudai. Trečia — dramatiškame Vietinės Rinktinės organizavimo laikotarpyje, kai atrodė, kad mes patys galėsime savo kraštą apsaugoti; per trumpą laiką Rinktinės batalionuose susitelkė virš 14,000 vyrų. Vien Marijampolėje, greitomis atkurtoje Karo mokykloje, buvo susibūrę apie 1000 jaunuolių.

Deja, Rinktinės viltis baigėsi mūsų vyrams tragiškai dėl vokiečių klastos. Tačiau pats faktas dar kartą parodė mūsuose ryžtą ir sugebėjimą organizuotis kovai už savo kraštą ir Tautos laisvę.

Antrajai bolševikų okupacijai užgriuvus, visu atkaklumu ir ištverme kovoti su priešu pasi-

žymėjo neužmirštami Miško Broliai, didvyriai — partizanai. Ši kova tęsėsi nuo 1944 iki 1955 metų.

Grįžkime prie savanorių. *Kaip Vyriausybė atsidėkojo jiems?* Savanoriai gavo žemės ir miško medžiagos trobesiams pasistatyti. Tačiau visuomenės atmintyje jų žygiai buvo pradėję blėsti, ir tik 1928 m. vasario 27 d. buvo sudaryta komisija suregistruoti buvusius savanorius ir apdovanoti kiekvieną savanorių medaliu, ir tuo įamžinti jų nuopelnus Tėvynei.

Suprantama, kad ne visi buvę savanoriai užsiregistravo, nepaisant pakartotino priminimo. Vieni registracijos metu jau buvo mirę, kiti — emigravę į kitus kraštus, dar kiti — neprisiruošė registraciją atlikti, arba net nežinojo apie jos tikslus.

1938 m. rugsėjo 7-8 dienomis Kaune įvyko savanorių suvažiavimas. Jame dalyvavo apie 5000 vyrų. Tai buvo įspūdingas savanorių pasirodymas.

Savanorių sąrašo likimas šiandien yra nežinomas.

Savanoris majoras Petras Ruseckas surinko savanorių atsiminimų pluoštą ir sudėjo į du tomus. Garbė jam už tai.

— — —

Kaip bevertintume mūsų kariuomenės vaidmenį vistiek ryškiausias momentas jos gyvenime buvo savanorių žygiai 1918-1920 metais. Jų darbai neišdils iš Lietuvos istorijos lapų.

KOKIOS PERSPEKTYVOS ATEIČIAI?

Iš netolimos praeities pavyzdžių yra rimto pagrindo prileisti, kad Lietuvos jaunimas, susiklosčius sąlygoms, ir vėl spontaniškai sukils ir kovos dėl Lietuvos laisvės, kaip kovojo Nepriklausomybės pirmųjų metų savanoriai, kaip 1941 metų sukilėliai, pagaliau, kaip Miško Broliai — partizanai. Atsiras ir išeivių tarpe jiems talkininkų. Šią prielaidą puoselėja dramatiški įvykiai Čekoslovakijoje, kur jaunimas, jau išaugęs bolševikinėje aplinkoje, drąsiai priešinasi rusų okupanto priespaudai, siekdamas visiškos nepriklausomybės.

Pagerbdamas savanorius - kūrėjus už ryžtą lemtingoje Tautos valandoje, baigiu savo pranešimą poeto Greičiūno žodžiais:

"Niekur niekad nerasi,
ką parnešė Tau savanoriai basi!"

(Šį pranešimą plk. A. Novickis skaitė iškilmingame Lietuvos kariuomenės atsikūrimo jubilėjaus minėjime Brooklyne, lapkričio 30 d.)

Lietuvos Karo mokyklos III laidos, I būrio kariūnai po naktinių taktinių pratimų, ankstų rytą, Kaunō apylinkėse. Stovi, iš k.: Tamulaitis, Banaitis, Kurpius, Voisiūnas, K. Žilinskas, Krivickas, I. E. Kraunaitis, Ugianskis, Apyrubis, Liorentas, Kaveckas; klūpo, iš k.: A. Sperauskas, V. Šliogeris, Baleišis, Šimulynas, Miniotas, Avižienis, Kucinskas-Kučingis, Marcinkus, Vaitkevičius, Sauka, A. Kirkyla; guli, iš k.: Biknaitis, Lapšys, būrininkas Buragas, jaun. instruktorius ltn. Skirpstūnas, vrš. Paura, Morkus.

LIETUVIŠKOJI EKSPANSIJA

IV. Gedimino viešpatavimas

ALGIRDAS BUDRECKIS

(Pradžia KARYS Nr. 5)

14. GEDIMINO VALSTYBĖ

Tiesiogiai Gediminui priklausė tik Augštaičiai, visos pietinės jotvingių žemės (Juodoji Rusia) ir artimos gudų sritys — Minskas, Polockas ir Vitebskas. Minskas Lietuvai priklausė jau 1318 m. 1326 metais Minsko kunigaikštis Vosylius buvo Gedimino pasiuntinys Didžiajame Naugarde. Šis faktas įrodo, kad Minskas priėmė Lietuvos valdžią. Vosylius greičiausiai buvo Riurikaitis, kadangi metraščiai mini, jog Vainius, Gedimino brolis kartu keliavo su Vosylium, o pastarasis neminimas, kaip Gedimino giminaitis.

Vainius valdė Polocką nuo 1326 metų. Polockas anksčiau priklausė Vyteniui, nes Polocko vyskupas jį traktavęs, kaip savo sūnų. Vilniaus soste sėdėjo pats Gediminas, o kitose kunigaikštijose — jo sūnūs.

Lietuvių ekspansijos į rytus ir į pietus aprašymas Gedimino laikais dar yra skurdus ir nepilnas. Kadangi Gedimino valstybė išsiplėtė gana plačiai, amžininkų šaltinių to fakto nutylėjimas yra keistas reiškinys. Tiksliai žinome, kad 1330 m. pravoslavų metropolito Teognosto autoritetas siekė Gedimino valstybės sienų, net kaikurios pravoslavų vyskupijos jau buvo Gedimino valdžioje. Tačiau ir Teognosto metraštyje yra trūkumų — metraštis neptiekia datų, kada Gediminas užėmė tas žemes.

Gediminas galutinai sujungė su Lietuva jotvingių kraštą, ligi tol priešų be atvangos niokojamą. Jis sąmoningai ėmė savo valdžion, arba savo globon rusinų žemes, kurių suverenais tuomet buvo Aukso Ordos chanai. Jis sugebėjo surasti taikingo sugyvenimo būdus su savo amžininku ir gabiu valstybininku, totorių valdovu Uzbeku, vienu iš trijų galingiausių ir žymiausių chanų Aukso Ordos istorijoje. Išvaduodamas rusinus iš totorių jungo, Gediminas buvo laikomas rusinų žemių geradariu. Rusinai juo lengviau priimdavo lietuvių valdžią, kad lietuviai nieko nekeisdavo vietos gyvenime. Tai buvo Gedimino sėkmingos politikos genialusis taškas — nekeisti nieko seno. Užimtose valdose, jei būdavo skiriamas koks nors naujas kunigaikštis lietuvis, tai ir jis netik nieko nekeisdavo, bet dar pats prisitaikydavo prie vietos sąlygų ir tikėjimo. Žiūrint iš ilgalaikės perspektyvos tai buvo kenksmingas reiškinys lietuvių tautiniams interesams, nes nuėję valdyti rusų kraštus, daugelis Lietuvos kunigaikščių ir bajorų karžygių apsivedė su rusėm ir patys surusėjo.

Nuo Gedimino laikų nusistatė pagrindiniai valstybės valdymo principai: į didesnes užkariautas sritis būdavo siunčiami Didžiojo Kunigaikščio vietininkai, kurie pakeisdavo anksčiau ten buvusius rusinus valdovus. Jais būdavo skiriami DLK broliai, arba suaugę sūnūs. Prie Gedimino Vitebską valdė jo sūnus Algirdas, Turovą ir Pinską — Narimantas, Volkoviską — Karijotas, Valuinę su Lucko pilimi — Liubartas, Kievą — jauniausais Gedimino brolis Teodoras. Ryšys su centru galėjo reikštis tik duoklės dalies sumokėjimu ir karine pagalba. Gedimino viešpatystė ėjo nuo Pskovo šiaurėje iki pietinių Kievo žemės pakraščių, nuo Volgos augštupio iki Valuinės. Šis milžiniškas naujai užimtų žemių plotas, ši valdų sankaupa liudija Gedimino politikos pasisekimą. Ryšium su ekspansija Gediminas 1323 m. perkėlė savo sostinę iš Kernavės į Vilnių. Vilniaus strateginė pozicija tarp Tikrosios Lietuvos ir rytinių valdų diktavo valstybės aparato persikėlimą į Vilnių.

Plačioji Gedimino valstybė nebuvo centralizuota. Visa valstybė susidėjo iš daugybės didesnių ir mažesnių kunigaikštijų. Kiekvienoje būdavo skiriamas kunigaikštis Gediminaitis, tačiau dažnai būdavo paliekami ir senieji kunigaikščiai, jie tik turėdavo klausyti Vilniuje esančio valdovo.

Pačios tolimiausios Gedimino valstybės sritys buvo valdomos, kaip tik tų senųjų rusinų kunigaikščių, todėl jų priklausomybė buvo gana silpna. Kartais jie atsisakydavo klausyti Didžiojo Kunigaikščio. Tokia tvarka jau buvo ir prieš Gediminą. Todėl kaikurios sritys prijungtos prie Lietuvos Vytenio laikais, jau buvo atsimetusios, ir Gediminui teko iš naujo jas prijungti.

Prie Gedimino valdymo pabaigos, lietuvių veržimosi sparta atslūgo. Be abejo, Didžiojo Kunigaikščio senyvas amžius buvo tam rimčiausia priežastis. Tačiau, valstybės gana necentralizuota organizacija, žinoma, sunkino vieno valdovo pajėgumą valdyti, todėl prie gyvenimo pabaigos, Gediminas politinį ir valdymo darbą pavedė savo sūnums.

Kraštai, kuriuos Gediminaičiai valdė, buvo DLK tiesioginėje žinioje. Galima tą visą teritoriją padalyti į dvi dalis: lietuvišką bei pagonišką, ir slavišką bei pravoslavišką. Šioji dvilytė sudėtis darė įtakos ir į Gediminaičius. Ir Gedimino sūnūs dalinami į dvi grupes. Vieni jų buvo pagonys ir suvaidino svarbiausią vaidmenį DLK valstybėje. Jų tarpe buvo Montvydas, Jaunutis, Algirdas ir Kęstutis. Kiti tapo krikščionimis ir jų vaidmuo buvo antraeilis. Krikščionių Gediminaičių tarpe buvo Karijotas-Mykolas, Narimantas-Glebas ir Liubartas-Dimitrius.

15. KARYBA GEDIMINO LAIKAIS

DLK Gediminas buvo vienas iš pirmųjų lietuvių valstybininkų. Jo valstybinė vizija ir politinė nuovoka žymiai pralenkė kitus jo amžininkus, išskyrus gal totorių chaną Uzbeką ir Maskvos DK Joną Kalitą ("Piniguočių"). Statydamas Lietuvos politines institucijas, Gediminas pasikvietė nemaža Vakarų Europos amatininkų ir riterių, daugiausia iš Germanijos. To pasėkoje, jo valstybinė kanceliarija buvo tvarkoma vakarietiškais pagrindais.

Gedimino kariuomenė taipogi buvo sudaryta pagal tų laikų geriausius modelius. Daugybė vokiečių kalvių, ginklininkų ir šarvadirbių atėjo jam į pagalbą. Tat nuo Gedimino laikų lietuvių kariuomenė savo apsiginklavimu ir apsišarvavimu maža kuo tesiskyrė nuo Vakarų Europos riterių kariuomenės, bet moralės atžvilgiu gal buvo net pranašesnė, nes ją jungė solidarumas (bendra kalba ir savita pagoniška tikyba). Kariuomenė buvo suskirstyta į vėliavas, kurioms vadovavo karužai. Būdavo sudarytos apygardinės vėliavos. Kautynių vienetą sudarė jietis, t.y., riteris—vytis su palydovais—ginklanešiais, kurių būdavo nuo dviejų iki penkių. Paprastai jiečių vėliavoje būdavo nuo 50 iki 80. Kiekviena vėliava turėjo nuo 150 iki 400 ginkluotų vyrų. Kelios vėliavos sudarydavo pulką.

Jauni Lietuvos riteriai jau nuo Gedimino laikų buvo auklėjami ir mokomi pagal riterių taisykles. Nuolatinis mankštinimas vystė jų fizines jėgas, davė pakankamą karinį patyrimą. Kaip ir pas kryžiuočius, sunkiai ginkluoti ir šarvuoti riteriai sudarė vėliavų smogiamąjį branduolį.

Pagrindiniai lietuvių raitelių ginklai buvo durklas (končaras), ragotinė, raitelio buožė, kovos kūjis arba čekanas (ginklas panašus į geologo siauraašmenį kirvuką), kardas, kalavijas, lankas su strėlėmis ir svaidomoji jietis. Kadangi prekybos keliai į Vakarus nebuvo saugūs, tai tik retais atvejais lietuviai bajorai įsigydavo plieno kalavijus, riterių sunkias jietis (lansus) ir "morgenšternus" (buožes su grandinėmis).

Gediminas — Lietuvių ir Daugybės Rusų Karalius

Pagrindinis apsišarvavimas buvo normandiško tipo šalmai, arba puodiniai šalmai. Kad senovės lietuviai dėvėdavo raguotais šalmais, tai yra tik romantikų prasimanymas. Kariai dėvėjo grandinius šarvus. Kilmingųjų šarvai būdavo importuoti iš Vokietijos, arba svetimtaučių kalvių nukalti. Kelių šimtmečių bėgyje buvo pasisavinti ir rusinų šarvai. Rusinų šarvų tipų būta keturių, atseit: 1) bachterecas arba lengvieji šarvai — grandiniai šarvai apdėti metalo plokštelėmis sujungtomis žiedais, 2) kolontaras — šarvų marškiniai be rankovių, 3) jusmanas ir 4) kujakas, arba metalinės plokštelės ant odinio ar medžiaginio rūbo.

Kadangi tų laikų karuose reikėdavo nužygiuoti didelius nuotolius, tai lietuvių žygiai į rusinus beveik išimtinai būdavo vykdomi raitininkų. Ypač Ukranos plotuose kautynės būdavo tik raitelių susirėmimai. Kas liečia lietuvių kautynių būdą, tai pirmas raitininkų smūgis visada būdavo vykdomas jietimis. Jietis atstatę pirmyn abi pusės puldavo ir stengdavosi priešingą raitininką, ar jo arklį parmušti žemėn. Susidūrimo metu daugumos jietys lūždavo, tada būdavo griebia-

I. Gedimino ekspansija į Pietus

Lentelė Nr. 1

Sritis	Lietuvių įsigalėjimo metai	Valdovas	Santykis su DLK Gediminu
1. Tikroji Lietuva	——	Gediminas	suzerenas
2. Borisovas	1326	Algirdas	sūnus
3. Zaslaulis	1320	Vainius	brolis
4. Minskas	1318	Vosylius	DLK Valda
5. Padniepris			DLK Valda
Lukomlis	1318-20		
6. Kopilius	1318	Gediminas	DLK Valda
7. Sluckas	1339	Narimantas	sūnus
8. Kleckas	1318	———	DLK Valda
9. Naugardukas	——	Karijotas	sūnus
10. Palenkė:			
Slanymas	1325	Manvydas	sūnus
Volkoviskas	1325	Karijotas	sūnus
11. Drahičinas	1336	Kęstutis	sūnus
12. Brasta	1336	Kęstutis	sūnus
13. Kobrynė	1336	Kęstutis	sūnus
14. Pinskas	1331 ir 1340	Narimantas	sūnus
15. Turovas	1339	Narimantas	sūnus
16. Valuine (Luckas)	1939-40	Liubartas	sūnus

masi kitų ginklų: kalavijo, kardo, kirvio, buožės, čekano, kisteno ("morgenšterno") ar raitelių buožės. Lengvieji raitininkai, be to, plačiai vartodavo lanką ir strėles ir lengvas svaidomąsias jietis. Be šių ginklų, būdavo vartojami dar ir įvairių rūšių durklai.

Rusinų taktika ir tvarka žymiai skyrėsi nuo lietuvių. Gediminas ir Algirdas paliko rusinų sričių nusistovėjusią tvarką. Tuo būdu ir tų kraštų kariuomenės organizacija buvo palikta tokia, kokia anksčiau buvo. Tad Gedimino ir Algirdo karinės jėgos buvo mišrios: lietuvių bei rusinų pulkai.

Rusinų žemėse nuo XII amžiaus pabaigos didžiausią srities kunigaikščio (*udelnago kniazia*) kariuomenės dalį sudarė jo palyda (družina). Ta rinktinė būdavo sudaroma iš laisvų žmonių, kurie savo noru stodavo tarnauti vienam ar kitam kunigaikščiui. Jie nuolat mankštindavosi ir buvo tikri kariai profesionalai—"bagatyrai"'. Jie turėjo teisę pereiti tarnauti nuo vieno kunigaikščio pas kitą. Be tam tikro atlyginimo iš kunigaikščio, jiems tekdavo ir tam tikra grobio dalis. Tuo būdu karas rusinuose ir viskas kas buvo su karu surišta, sudarė jų pragyvenimo šaltinį. Dalis tų "bagatyrų", po Riurikaičių nuosmūkio, perėjo tarnauti Lietuvos valdovams. Gediminas juos net panaudojo sargyboms pasienio tvirtovėse prieš kryžiuočius.

Didesnė dalis rusinų kariaunos susidarė iš menkai ginkluotų valstiečių (mužikų). Jų ginklai buvo jietys, kovos kirviai ir buožės. Retas valstietis pėstininkas turėdavo šarvus ar šalmą. Kautynėse "bagatyrų" družina suduodavo pagrindinį smūgį. Po smūgio pėstininkų masė palaidai puldavo priešą frontine ataka. Jų ūpas pakildavo, kai družina puldavo, o jei družina pakrikdavo, tai pėstininkų tarpe kildavo panika.. Užtat ir nenuostabu, kad atvirose kautynėse lietuvių ar totorių kariaunos galėdavo išblaškyti gausesnius rusinus.

Nežiūrint organizacijos ar apsiginklavimo, kariuomenės pasisekimas karo lauke priklauso nuo sumanios karvedybos. Gediminas, kaip ir Mindaugas, buvo laimingas, kad turėjo patikimus ir patyrusius karvedžius, jų tarpe Gardino kunigaikštį Daujotą ir sūnus Algirdą, Kęstutį, Narimantą ir Liubartą.

16. EKSPANSIJA Į PIETUS

Konsoliduodamas savo valstybę Gediminas išplėtė savo valdžią į jotvingių Pagirio kraštą. Be to, tarp 1318 ir 1320 m. į jo valstybę buvo įjungtas Minskas, Iziaslaulis, Lukomlis ir Druckas. Tos sritys Pripetės pakrantėse, kur buvo Riurikaičių kunigaikštijos, šliejosi pačios prie Lietuvos.

Iki maždaug 1336 m. Drahičinas ir Brasta buvo Valuinės įtakoje. Taip pat ir Pinskas bei Turovas. 1323 m. mirė paskutiniai Haličo ir Valuinės kunigaikščiai iš Romano giminės, Andrius ir Levas. Lenkų Vladislovas Loketkas, nenorė-

damas leisti, kad tie kraštai pereitų tiesioginėn totorių chano žinion, stengėsi ten įkurdinti paskutinių dviejų kunigaikščių sesers Marijos, ištekėjusios už mozūrų kunigaikščio Traidenio, sūnų Boleslovą ir, susitarę su vengrais suruošė karo žygį į Haličą ir Valuinę apie 1325 m. Tuo pat metu Gediminas prijungė jotvingių Pagirį prie Lietuvos. Boleslovas, priėmęs pravoslaviją ir papasivadinęs Jurgiu II, 1331 m. Polocke vedė Gedimino dukrą Auką ir su savo uošviu Gediminu palaikė taikingus santykius. Gedimino sūnus Liubartas nuėjo į žentus Valuinėn. Jis vedė Andriaus Romanaičio dukterį ir gavo valdyti Lucką. Visą Boleslovo (Jurgio II) valdymo laiką, 1325-1340 m. laikotarpyje nebuvo jokių kivirčų tarp jo ir Liubarto, pasikrikštijusio Dimitro vardu. Jis Valuinės bajorų buvo laikomas vieninteliu ir teisėtu Boleslovo įpėdiniu Valuinėje ir Haliče. Nebuvo konflikto ir todėl, kad Gediminas buvo sudaręs sąjungą su Lenkija prieš kryžiuočius, išleisdamas savo dukrą Aldoną už Vladislovo Loketko sūnaus Kazimiero. Faktinai Liubartas jau 1320 m. slaptai buvo Gedimino paskirtas Valuinės kunigaikščiu. Liubartas ramiai sėdėjo Gerainionyse, laukdamas progos perimti savo valdą. Proga pasitaikė 1340 m., kai Gedimino kariuomenė įžengė į Valuinę ir tada Liubartas užėmė Valuinės sostą.

Nėra smulkių duomenų kaip ir kada Gediminas užėmė Turovo-Pinsko kunigaikštiją. Žinome tik, kad Turovo-Pinsko žemės buvo palaipsniui išdalytos į atskiras valdas. Patį Slucką ir Turovą Gediminas atidavė savo sūnui Narimantui. Maždaug 1340 metais Narimantas gavo ir Pinską. Kai kurios pilys buvo paliktos vietinių gudų kunigaikščių rankose. Tie gudai pripažino Gedimino valdžią. Kunigaikštis Dovydas, vedęs Algirdo dukterį Mariją, gavo Gorodką. Po Narimanto mirties (1348 m.) Turovo-Pinsko teritorija buvo išdalinta Narimantaičiams.

Maždaug 1320 m. Kijevo kunigaikštija pateko Gedimino jauniausio brolio Teodoro kontrolėn. Pagal Lietuvos istorinę tradiciją, Gediminas prie Irpenies upės 1320 m. sumušė Kievo kunigaikštį Stanislovą ir jo sąjungininkus Briansko Romaną, Perejaslavlio Olegą ir Valuinės Levą. Gediminas tuos sąjungininkus išvijo iš Valuinės, apsupo patį Kievą ir po mėnesio apgulos jį paėmė. Kievui priklausantieji miestai jam tuojau pasidavė. Esą, Gediminas tada paskyręs Kievo kunigaikščių Alšėnų Algimantą. Po to pats grįžęs Lietuvon.

Faktinai Kievas niekad nebuvo Gedimino paimtas. Vienok Naugardo metraščiai leidžia manyti, kad Kievas visdėlto buvo Lietuvos valdovo priklausomybėje: 1331 m. naugardiečiai pasiuntė į Valuinę, kur tuomet buvo visos Rusijos metropolitas Teognostas, įsišventinti Vosylių išrinktąjį kandidatą į Naugardo vyskupus. Tuo pat metu ir pskoviečiai, kurie buvo Gedimino globojami ir siekė politiškai ir bažnytiškai nuo Naugardo atsiskirti, pasiuntė savo kandidatą Arsenijų į Valuinę, prašydami įšventinti jį savarankišku Pskovo vyskupu.

Teognostas Gedimino ir pskoviečių prašymo nepatenkino. Laimėjęs Vosylius, bijodamas Gedimino keršto, nesiryžo grįžti per Lietuvą. Gavęs žinią iš paties metropolito, kad jam gręsia pavojus, jis keliavo keliais tarp Lietuvos ir Kievo. Persikėlęs per Dnieprą ir atvykęs netoli Černigovo, jis buvo pasivytas Kievo kunigaikščio Teodoro ir totorių baškako su savimi turėjusio 50 žmonių. Kautynės neįvyko, tačiau Vosylius turėjo išsipirkti ir tik tada grįžti Naugardan. Iš šios žinios daroma išvada, kad Kievas Gediminui nepriklausė, o brolis Teodoras tik pataikavęs Gediminui. Kad Kievas nepriklausė Lietuvos valdovui įrodo faktas, kad Teodoras turėjo sugyventi su chanu Uzbeku ir jam mokėti duokles. Be to, Kievas buvo toli nuo Lietuvos; nors Teodoras ir bendradarbiavo su broliu, jam vistiek nebuvo patogu palaikyti tamprius ryšius su Vilnium.

(bus daugiau)

Lietuvių veteranų sąjungos "Ramovė" Centro v-bos pirmininkui prof. gen. S. DIRMANTUI, jo mylimai žmonai mirus, reiškiame gilią užuojautą.

L.V.S. Ramovės Waterburio skyrius

Brangiai žmonai DOMICELEI mirus, jos vyrui LŠST Garbės Nariui prof. gen. STASIUI DIRMANTUI ir visiems giminėms reiškiame brolišką užuojautą.

LŠST Centro Valdyba

Mirus mielai žmonai a.a. DOMICELEI, gilią užuojautą reiškiame profesoriui generolui Stasiui Dirmantui.

L.V.S. Ramovės New Yorko skyrius
ir KARIO štabas

DAKŠIAI-DAUKŠIAI

Etnografinis ir istorinis vaizdas

PETRAS BŪTĖNAS

(Pabaiga)

2. *Dak-š.* a) J. Endzelyno Lat. vtv. I. 190 p. yra Latvijoje: *Dakšas,* vsd. Lat. Žiemgaloje Saldaŭs aps., ir ten iš įvairių vietų yra tokios pat šaknies lig 15 vietovardžių, autoriui tai palyginant su liet. *Dak-č-iai* k. Bet ten pat yra ir lat. *Dak-š-el-iu kalns* Balduonės aps. Iecavos vls., būtų liet. *Dak-š-ēl-ių* kalnas, galįs būti ir nuo *Dakšys* 4, pavardės, o tai yra Latvijos Žiemgaloje. *Dakžiai* 4, k. stovi Šiaulių aps. Lýgumų vls. (LA V. 308), Lietuvos Žiemgaloje;

b) V. Kalvaičio Vardų Klėtelėje. 3 p. yra *Dokša* pav., matyt, šalia kitų pasitaikančių pavardžių *Dakšà* 4 bei *Dakšỹs* 4 ir net *Daugšà* 4 *Daukšà* 4;

c) Ten pat 9 p. yra ir *Dukšatis* pav. (ant *u* stovi maža *o*) taip pat tos pačios rūšies, tik ir su *Duk-š-* ar *Dūk-š-* šaknimi, o priesaga *-at-* yra žemaitiška šalia augštaičių ir ršk. *-ait-*, taigi *Duk-š-* ar *Dūk-š-* ar **Dok-š-* ar net ir *Daug-š- Dauk-š-áit-is* 1;

d) Yra ir *Dok-s-* šaknies su pošakniu *s* vietovardis: *Dōk-s-el-is* 1 — Tvìrbutupio (Nemuno žemupio dešinio-šiaurinio įtako ties Sūduva-Jotva Dainuva) įtakas Kauno aps. Veliuonos vls. Klangių k. (Lupež. 31). Čia šakninis kirtis ir priegaidė tokia pat, kaip ir *Dōk-š-ica* vietovardžio; pošaknis *s* gali vaduotis su *š* pošakniu (sūduviškai!); plg. Nemuno kairį-pietinį sūduvinį įtaką Kauno mieste *Jiesià* 4 ir prie jos *Jiešiai* 4, k. Kauno aps. Garliavos vls. (LAV. 65), kur ir žodžio šaknyje *s* ir *š* vaduojasi (sūduviškai!).

Pagal tai *Dok-š-ic-a* gyvenvietė galėjo būti lietuvių vadinama pradžioje stačiai *Dakšiai,* nes galėjo ten gyventi tokios pavardės šeima, o atėjūnams slavams, kaip paprastai, reikėjo pagal tokią ten esamą pavarde savaip apibūdinti ir pačią gyvenvietę: todėl jie ir prijungė savo slavišką priesagą *-yc-e, -yc-i.* Panašių slavinių priesagų prie baltų vietovardžių yra plačiai pavartota tolimuose Lietuvos žiemryčiuose, rytuose, pietryčiuose ir pietuose. Jas savaip vartodavo ir vartoja į baltų žemę besibraunantieji rytiniai slavai ir vakariniai slavai lenkai. Tai vadinamasis baltų (čia lietuvių) ir slavų (savo ruožtu arba rytinių, arba vakarinių) "kultūrų susirėmimas" [Tų susirėmimų baltų žemėje daug ir net visokių kalbinių atspalvių. M. Lietuvoje ir Prūsoje yra ypač įdomių ir būdingų tam vietų. Šitai praverčia ir istorijai (pvz. ir visuomenės istorijai), ne tik etnografijai.] baltų lietuvių žemėje. Ir tai privalome sujieškoti ir išaiškinti. O tai svarbu ir Lietuvos valstybės etnografinėms sienoms nustatinėti, ir grynajai istorijai (net vietomis ir bažnytinei ar karinei), ir demografijai, ir net ypač etnologijai, kuri, kad kiek, be to galėtų greit ir net nejučia apsirikti, ir apsirinka. Žodžiu, kaip kas nori, taip gali ir toliau iš vietovardyno šapytis, bet be vietovardyno atitinkami jų mokslai vistiek pasiliks spragoti. Vietovardynas (kartu ir asmenvardynas, pavardynas) yra tikslus orientyras į reikalą ir dalyką daugybe atžvilgių.

Panašus ir šitoks atvejas iš Dokšicos miestelio nepertolimos kaimynystės. *Šarkáuščina* 1, lenk. Szarkowszczyzna, gud. Šarkoŭščyna (Anž.), rus. Šarkovščizna, Sonderkartėje vok.-lenk. Scharkowschtschizna, bažnytkaimis, dvaras, Gluboko apskrityje, Dysnos vidurupio dešiniame-pietiniame krante, 16 km į vakarus nuo Lithuania Propria rytinės ribos, 27 km į rytus nuo 1920.VII.12 metų Lietuvos valstybės rytinės sienos ir 57 km į žiemvakarius nuo Dokšicos miestelio, prie *Britìkių,* vok. Britiki (Sonderk.), lenk. - vok. Bryciki (Deutsche Heereskarte) kaimo. *Šark-au-šč-in-a* turi šaknį *Šark-* nuo *šárka* 1 (paukštis; pica caudata), o visiškai kitaip rus. *sor-ó-k-a,* lenk. *sroka,* t.y. *sr-o-k-a.* Ten bus gyvenusi *Šárka* 1, pavardės šeima, arba galėtų būti ir vieta, kur ten prie miškų *šárkos* metasi, perisi. Paukštinių ir pavardinių *Šarkų* vietovardžių yra plačiai ir veik visur, o gyvenviečių bei kitko ir pavardžių rytų Lietuvoje kaip tik apsčiai ir plačiai. Ar nuo *Šarkos* pavardės, ar nuo paukščio *šarkos* pavadinimo lietuviai įprastinai vartoja šitokius vietovardžius: *Šárk-áič-iai* 1, *Šark-ýč-ia* 1 ir *Šark-ýt-ė* 1, upė, *Šark-ỹn-ė* 2, *Šark-ìn-is* 2, upelis, *Šárk-išk-iai* 1, *Šárk-uv-a* 1 ir kt. Bet šio bažnytkaimio pavadinime prie *Šark-* šaknies vėliau yra prijungta slaviška priesaga *-ov-* "au", ir tuo keliu liet. *Šarka* pavardė bus buvusi suslavinta į *Šarkov,* nelyginant koks nebe *Šarka,* bet slavų *Šarkóv'as.*

Tokių skystablauzdiškų komedijų emigracijoje net ir patys lietuviai su savo pavardėmis (ir

vardais) anglosaksiškai-germaniškai ar dar ir kaip kitaip ištaisinėja kaip, atsiprašau, jau šių rezidencinių (nebe rezistencinių!) laikų bajorai. — Rimčiausiai siūlyčiau milioniniams fondams ar kokiems kitiems lietuviško pinigo fondams paskirti premijas tiems, kurie apsiimtų parašyti šedevrinį naujųjų bajorų "vardyną - tėvavardyną - pavardyną", nes tai paliudytų realiausią ir tobuliausią ambasadorišką "kovą" už lietuvių tautos išlikimą ir už Lietuvos valstybės nepriklausomybės atstatymą. Neveltui greičiausia, vyskupai arkivyskupai uždraudė išleisti ir kun. S. Ylos paruoštą lietuvišką vardyną prieš keletą metų.

Betgi to bažnytkaimio pirmieji gyventojai yra buvę tik *Šarkos* pavardės lietuviai, o ne *"Šarkov"* apslavinto pravardžiavimo ir ne nuo paukščių *šarkų* veisimosi. Gal kada nors ar ir dabar čiabuviai tą bažnytkaimį yra vadinę ir tebevadina ir *Šark-ȳn-ė* 2 ar *Šárk-išk-iai* 1, kas slavams, žinoma, nepriprasta ir peilis po kaklu. Anos lietuviškos priesagos *-n-* ir *-išk-*, ar kad ir kitos mūsiškosios, nebūtų buvę slavams sunku išsiversti slaviškomis *-ščyna* ir *ščyzna*. Ką norėti iš svetimųjų, kad ir mūsų pvz. kaikurios ponios tarpusavyje saldžialežuviškai malonybiškai vadindavosi ne *pōniomis* ar *ponùtėmis poniùtėmis*, bet jadziškai - zosiškai - olgiškai - miramariškai *pon-iùs-enk-a*'omis ženkomis.

Kur rusų bolševikų tarsi lietuvių divizija mūsų periodikoje buvo aprašyta, ten aprašė lengvapėdiškai pasakant, kad esą, ji išvadavusi Šarkauščinos bažnytkaimį *ne* lietuvių tautos žemėje, tai tėra gryna neteisybė. Dar žr. jau minėto R. Skipičio veikalo 297-300 p.

PS. Dabar net labai daug kas rašo ir spausdina savo mielus tobulus atsiminimus, bet perdaug "patriotiškai" užmiršdami mūsų šalies gyvenvietes, ypač periferines, net ir to pačio *Vilniaus* sostinės vardo kosmopolitiškai vengdami pvz. istoriniuose architektūriniuose paminkluose. Vaižgantas tokius vadina padliecais. Betgi ten R. Skipičio "Šiaurės rytų Lietuvoje" skyrius yra didelė ir gera taikli bei reikalinga išimtis iš kitų žmonių atsiminimų. Pvz. mūsų šalies periferijų neužmiršimas yra ir J. Miškinio "Mano Dzūkija, atsiminimai", išl. Nida 1966 m., ir norint žr. "Ten lietuvių, ne gudo, šalis", — Karys, 6 nr. 1967 m.

3. *Daug-š-* ir asimiliuota *Dauk-š-* šaknis, o tos šaknies vietovardžių ir asmenvardžių ar pavardžių pilna baltų žemė, ypač lietuvių tautos plotas, ir Dokšicos miestelis jų apsuptas iš arčiau ir iš toli, pvz. *Daukšiaĩ* 4, k. Švenčionių aps. Mikalavo vls. (LE. IV, 37), *Daukšiaĩ* 4, mstl. Ašmenos aps. (t.p.) ir kt. *Dokš-icos* miesteliui vadinti slavų vartojama yra šaknis *Dok-š-*, galinti būti ir iš liet. *Daug-š- Dauk-š-*, atrodo, yra šitokio pat atsitikimo, kaip Bg. I. 235 p. rašo: *Daug-šys* pav. Tauragės aps. Kvėdarnos par.=hir *Dogssis* 1448 -65 Napiersky 202, rus. pan*6* *Dovkši* 1440-44 Akt Dn. I. Nr. 11, rus. *Dovšis* Pugovič*6* 1516 m. Vilniaus gub. ASg. III. Nr. 171. Tokia pavardė *Pug-ov-ič-* dėl slaviško elemento *"-ov-ič-"* yra jau suslavinta, telikus lietuvių šakniai *Pug-*, ir todėl galėjus būti *Pugà* 4, pavardei, ir plg.: *Pug-ēl-is* 2, pav. (Klv. 15) iš *Pugà* pavardės, ir pūgà 4 "audra su sniegu. LKV, sniego veršmas".

Dokš-ycy bei *Dogss-is* su šaknimi *Dokš-* ~ *Dogs-* netekusia dvibalsio *au*, o iš kitos pusės ir *Dovk-š-i* bei *Dov-s-is* su šaknyje netektu *g*, virtusiu į *k* ir net visiškai išnykusiu, — rodo, kad vietovardinė slavinta lytis *Dok-š-(ycy)* tegalėtų būti iš liet. **Dak-š-* iš **Dauk-š-* iš **Daug-š-* = *Daukšiaĩ* 4.

I š v a d a . Taigi, miestelio pavadinimas yra pavardinis ir galėjo būti pradžioje *Dakšiaĩ* 4 arba ir *Daukšiaĩ* 4. Toje geografinėje vietoje ir reikia konstatuoti buvus ar ir tebesant lietuvių pavardę *Dakšà* 4, *Dakšȳs* 4 ar ir *Daukšà* 4, *Daukšȳs* 4. O kaip *Dokšycy* tik bent kiek atlietuvintai vadinti, tai jau kitokia, atskira, kalba: a) Anž. rašo *Dōkš-ica* 1, bet b) galėtumėm sakyti rašyti *Dakš-ìč-iai* 2, neperdaug bijantis ir *Dakš-ýč-iai* 1, vadinti, antra vertus, vartojant ds: vd. galūnę-*iai*, nes pavardiniams vietovardžiams lietuviai tą galūnę mėgsta.

•

Žemėlapio iškarpos (iš J. Andriaus, Lietuva. 1956 metų žemėlapio, kurio apačioje yra surašyti ir visi sutartiniai ženklai) pietryčių kampe stovi čia aprašytas *Dokšicos* miestelis. O daugiau, — iš žemėlapinės iškarpos pasakytina, kas dar reiktų smulkiai etnografiškai ir istoriškai ištyrinėti ir aprašyti nuo atsikūrusios Lietuvos valstybės 1920.VII.12 metų sienos į rytus, norint pabrėžti, kad 1920.VII.12 metų rytinė siena tikrai yra išvesta per lietuvių tautos plotą ir kad nuo tos sienos kiaurai į rytus nueina irgi lietuvių tautos tebegyvas etnografiškumas.

Vadinasi, norint apginti 1918.II.16 metų Lietuvos valstybės etnografines sienas, tai būtinai reikia apginti ne tik plotą ligi *kokių norimų sienų*, bet ir už jo esantį plotą, vad. "užusienį". Kitokio tikresnio, įtikinamesnio ir aiškesnio kelio nėra. Taigi, Lietuvos valstybės etnografinių sienų nustatinėtojams, prieš jiems viešai skelbiant kokį žemėlapį, dar teks ištyrinėti, apginti, aprašyti ir paskelbti pvz. šias lietuvių tautos periferines juostas:

1. Pirmutinė sąlyga, ir per 48 metus neatlikta, — tai Lietuvos ir Rusijos 1920.VII.12 metais Maskvoje pasirašytosios tarptautinės sutar-

TARTAKI
SKRUDALIENA
SILENE
BRIGOSOVO
LEONPOL
DRISA
(DRYSSA)
DRUJA
STASIULIAI
BOSINY
SLOBODKA
IKAZNE
MIORY
CZERESY
MIEZIONYS
BRESLAUJA
PRZEBRODZIE
KALINKISKE
DRUKSIAI
PIASTUNY
BRODZIENICZE
TRAKSIAI
APSAS
PELEKAI
USTATY
POHOST
JODAI
AKMENAVICIAI
BAINA
VIDZIAI
SARKALACINA
ZALESIE
KAUNAS
RIMKAI
BAREIKIAI
MISARZ
MAMAJ
OSINOGRODEK
WIEJZCHNIA
ZABORZE
ADUTISKIS
WOROPAJEWO
GLUBOKAS
(GŁĘBOKIE)
PASTOVIS
AZUDIEVIS
LUCIOJUS
WOLKI
DUNILOVAS
DZIERKOWSZCZYZNA
ZAWRUTKI
GRUZDAVAS
RABICZE
PORPLISZCZE
KABILNINKAS
VILKALOTAS
SITCE
DOKSICA
STARE HATY
PARAFIANOWO
BUDSŁAW
45'
5
30'
6
15'
7
55'
8

ties nustatytųjų sienų (Lietuvos valstybės žiemryčiuose, rytuose, pietryčiuose ir pietuose) smulkus, tikslus komentatorinis aprašymas net ir tinkamų reikiamų lietuvių kalbos lyčių upėvardžiais ir gyvenviečių pavadinimais, dažnai iškreiptai paminėtaisiais toje valstybinių sienų sutartyje (Ten yra lietuviškas ir rusiškas tekstai.). Kiekviena upė upelė ir kiekviena gyvenvietė turi būti prakalbinta geografiškai, etniškai ir istoriškai, kad po to kiekvienas nedvejodamas suprastų, jog 1920.VII.12 metų sienos *abiem* pusėmis eina Lietuvos valstybės lietuviškoji etnika ir istorija, net ir valstybinės ekonomikos atvejai. Tuo pačiu būtų demaskuota Sov. Rusijos okupacijoje jos 1941 metais Lietuvos valstybės rytuose dekretiškai slavofiliškai rusofiliškai pravestosios "sienos" neetnografiškumas ir neistoriškumas, nes ta tokia "siena" visiškai nuskriaudžia lietuvių žemės rytinį etninį plotą.

Prašom žinoti, kad šios 1920.VII.112 metų tarptautinės sutarties nurodytose valstybinėse sienose esama ir tokių tarpiūkščių, kad verkiamai reikia išaiškinti kaip reikiant, prieš išaiškinant gerokai prisispaudžiant ir pagaištant, kol reikiamos baltiškumo ir lietuviškumo medžiagos sienai susirandama. Lietuvių teisė ir pareiga tai atlikti, ypač kai net ir kiekviena lietuvių tautos žemės pėda tautai yra reikalinga ir brangi. Gi pati tarptautinė sutartis dviem kalbomis išspausdinta "Lietuvos įstatymai", Kaunas, 1922 m. 880 - 909 p., o šitos knygos esama ir Amerikos senuosiuose lietuviuose, — taigi, ji nesunkiai gaunama.

Po šitokio būtinai reikalingo darbo nevienas lietuvių tautos ploto išmanytojas tikrai nutils. Pagaliau, ir patiems to darbo atlikėjams išeis į asmenišką sveikatą, o visuomenei bendruomenei į visuotinę naudą. — Tolimesni čia "numeriai" tik papildo ir paryškina šio "1-jo numerio" reikalus ir dalykus.

2. Padauguvys nuo Zarasų - Kaūkonių - Gryvōs - Daugpilio linijos—plento į rytus mažiausia ligi Drisōs upės žiočių ir aps. miesto, pavartojant ne tik *gausius* vietovardžius, bet ir istoriją bei senuosius žemėlapius, atkreipiant dėmesį ir į ten Dauguvos kairį - pietinį - lietuvinį baseiną bei jo etniką, neužmirštant ir Braslavo - Brėslaujos apskrities likimo ir bent primerkta akele pažiūrint ten ir į Dauguvos dešinio - šiaurinio - latgalinio šono etniką, istoriją ir apskritai valstybiškumą.

Visi senieji žemėlapiai šiokiu ar tokiu būdu praverčia visų sienų tarpams, ir be jų išmaningo prakalbinimo — kartais reikalas nė iš vietos.

3. Dysnos baseinas su savo žemėvaizdžiu—gamtovaizdžiu ir etnika net ir miškų miškuose, vietomis ir istorija, net ir dabartinių "šauniųjų" genocidinių laikų. Ar matote, kas prie Dysnos upės ties Vasiūnų ir Ožiūnų-Kazioniū bažnytkaimiais dedasi? Ot šičia, ties tuo daiktu ir aplink, taip pat pasinešant į rytus padysniais nemaža įdarbio esama ir mūsų mokytiems girininkams, miškininkams ir medininkams.

Dysnos baseinas yra tarpas tarp Dauguvos ir Neries baseinų. Padysniai daug ką klaidina ir nupurto. Ir gerai, kad klaidina ir nors kiek papurto. Kada nors, žiūrėk, nebeklaidins.

4. Drisos baseinas, Drisos apskritis ir garsiojo Polocko garsioji sritis, — vis Dauguvos dešinėje — latgalinėje pusėje, kur klostėsi ir sen. Lietuvos valstybės kiaurai žiemryčių istorija.

5. Naročiaus ir Medilo ežerų, Vilkaloto (jis ten plačiau nėra vienas), *Dokšicos*, Berezinos pačio augštupio, Paniōs upės (Taip taip!), Lėplio ežero ir aps. miesto, Aulōs—rus. Ula upės ruožus.

6. Neries augštupio baseinas, Vileika (Ji neviena.), daug ką tebegąsdinančioji rytinių augštaičių Maladečina su dar labiau gąsdinančiomis tarsi bekraštinėmis ir visaip išsiraičiusiomis rytinėmis balomis (į vakarus vietomis irgi balos) ir jose net lietuviškais vietovardžiais, Dalginava, sako slaviškas Kraiskas, Dvinasa, Cna (ji neviena), Ilija bei kitos "negirdėtos neregėtos" upiokės, Borisovas su savo apylinke, Latigala (jų daugiau yra), *nemunų* vandenvardžiai ir gyvenvietės.

7. Nemuninės Bėržūnos baseinas ir Minsko augštumos, ankstyvasis vienintelis į vakarus išsikišęs rytų slavų kolonizacinis Iziaslavl'-Zaslavl' -Zaslav punktas, berezininio Svisločiaus augštupio baseinas, Dukora, Igumenas-Červenė.

8. Nemuno 100 km. ilgio pačio augštupio baseinas (jau nebe Lithuania'oje Propria'oje), didžiulės Varlakiū balos, Šacka upė ir Šackas aps. miestas, Nesvyžius, Vereicai ir dar net labai daug kas.

9. Ir tt.

Tyrinėjimui geriausia yra vartoti senuosius žemėlapius, Lietuvos bei Latvijos valstybių štabų ir carinės Rusijos bei kaizerinės Vokietijos štabų žemėlapius, o jadvyginės-pilsudskinės-sovietinės Lenkijos, nacinės-hitlerinės Vokietijos ir Sov. Rusijos štabų žemėlapiai šiam rimtam reikalui netinka, nes jie net per akis jau yra sudarkę, perdarkę ar net ir pakeitę mūsų vietovardžius; žinoma, pastarieji žemėlapiai kartais praverčia tik kaip neigiamoji falsifikuotinė ilustracija, ir tiek.

●

← Iškarpa iš L.E. išleisto (1956 m.) J. Andriaus Lietuvos žemėlapio.

SOVIETŲ KARO LAIVYNAS ANKSČIAU IR DABAR

Vakarų valstybėms yra žinoma, kad per paskutiniuosius 10-12 metų sovietų karo laivynas pasaulyje atsistojo į antrą vietą, toli pralenkdamas buvusią "jūrų valdovę" Angliją, kuri po II. Pas. karo iš didelės, jūrinės ir kolonijinės galybės virto antraeile, vis daugiau mažinančia kada tai turėtą galingą laivyną, nes, netenkant kolonijų, netenkama ir jūrinių bazių. Dviejų pasaulinių karų pasekoje J. A. Valstybės į pasaulinę sceną išėjo kaip laisvų valstybių vadovės ir, rezultate, virto pasauline jūrų galybe.

Prieš I Pas. karą buvo priskaičiuojama aštuonios "didelės galybės", iš kurių šešios buvo Europoje: Anglija, Prancūzija, Vokietija, Rusija, Austro-Vengrija ir Italija, dvi užjūrinės — J. A. Valstybės ir Japonija. I Pas. karo rezultate trys išjų neteko viso savo laivyno: Rusija, Vokietija ir Austro-Vengrija. Paskutinioji visai nustojo net egzistavusi. Iki I Pas. karo Anglija turėjo galingiausį karo laivyną, o antroje vietoje stovėjo Vokietija, paskui J. A. Valstybės, Japonija, Prancūzija ir t.t. I Pas. karui pasibaigus, Vokietija privalėjo laivyną atiduoti Anglijai, bet vieton to paskandino jį prie Scapa Flow, angliškos jūrinės bazės, šiaurės jūroje. Rusijos laivynas dalinai buvo paskandintas ir nustojo egzistuoti kaip jūrinė galybė, o Austro-Vengrijos laivyną pasidalino Italija su naujai sukurta Jugoslavija, nors didžiausią dalį paėmė Italija.

Karo metu J. A. Valstybės smarkiu tempu statė laivyną ir pavijo Angliją, o į trečiąją vietą išėjo Japonija. Kad aprubežiavus ginklavimosi lenktynes, J. A. Valstybės, Anglija ir Japonija 1921 m. nusistatė tonažo proporciją 5:5:3. Nors Japonijai buvo nustatyta trečioji vieta, rezultate ji išlošė, kadangi jos laivynas buvo sutelktas vienoje vietoje — šiaurės vakarų Ramiojo vandenyno dalyje. J. A. Valstybės savo laivyną privalėjo dalinti į Ramiojo vandenyno ir Atlanto eskadras. o Anglija, kaip ir anksčiau, stambias jėgas privalėjo turėti ne tik šiaurės jūroje (Home Fleet), bet ir Viduržemio jūroje, ir Indijos vandenyne, ir Ramiajame.

II Pas. karas vėl pakeitė jūrinių galybių jėgas. J. A. Valstybės, netekusios didelės laivyno dalies Pearl Harboure, karo metu ne tik atstatė savo nuostolius, bet dar žymiai padidino laivyną. Gi Japonija, jūrose gavusi eilę smūgių, pralaimėjo karą ir neteko viso laivyno. Hitleriui atėjus valdžion, Vokietijos laivynas buvo pradėtas atnaujinti, bet karo metu vėl neteko viso. Vokiečių okupuota Prancūzija, dar perplėšta į dvi dalis Petaino ir de Gaullio, taipogi neteko savo laivyno didelės dalies, nes daug paskandino anglai Alžire (Mer-el-Kebir) ir Vakarų Afrikoje (Dakare), dėl ko Prancūzija vos neperėjo kariauti prieš alijantus Vokietijos pusėje.

Anglijos laivynas turėjo dvi dideles nesekmes: prie Malakko pusiasalio japoniškieji lėktuvai paskandino du linijinius laivus: "King George V" ir, rodos, "Renown", o Atlanto vandenyne linijinis vokiečių laivas "Bismarck" dvikovoj paskandino didžiausią anglų linijinį laivą "Hood". Bet kelių anglų laivų ir aviacijos pagalba laivas "Bismarck" buvo vėliau irgi paskandintas.

Sovietų laivynas — keli pasenę linijiniai laivai ir pradėtieji statyti, bet dar nebaigti naujieji kreiseriai — buvo uždarytas Kronštate, o jų įgulos buvo dalinai panaudotos Leningrado gynybai. Juodojoje jūroje laivų sovietai neturėjo ir, netekę Sevastopolio, neturėjo karinės jūrų bazės ir jų maži laivai ribojosi tik pakrančių operacijomis. Tik karo metu, kada sovietai pradėjo vokiečius spausti Juodųjų jūrų laivynas suaktyvėjo, ypatingai, kai jie daėjo iki Dunojaus upės. Dunojuje jie sudarė savotišką laivyną, pastatė laivuose

(Nukelta į viršelių 3 psl.)

B a i g i a n t. Čia buvo paliesta Lietuvos žiemryčių, rytų ir pietryčių pusė, ne vien tik Dokšica su jos apylinke. Šitokiu pat būdu dar reiktų supažindinti ir su Lietuvos pietų, pietvakarių ir vakarų tolimąja puse net ir Baltijos jūros kryptimi. Gal kada.

Tas viskas yra pat pradžia, kas reikalinga *juostomis* periferinei lietuvių etnikai nustatyti iš pačių tyrinėtojų susirankiotos medžiagos ir iš jos gautųjų duomenų, kad po to susidomėjėliai galėtų kalbėti apie atsikūrusios Lietuvos valstybės *etnografinių* sienų žemėlapio sudarymą.

Jau kelinti metai, kaip vienas kitas iš Lietuvos valstybės etnografinių sienų susirūpintojų mane kartais paklausinėja, kaip kur kas. Aiškini žmogus tą kaip kur kas. O tau kitą kartą ataišina kažkaip, kad nei jam, nei man, nei svarstomam objektui iš to jokios naudos, išskyrus žmogaus gaištį, kuris gi taip pat nenauda. Po kurio laiko, sakysime, gal po kokių nesėkmių kažkur, vėl bendradarbiavimo banga, ir vėl aiškini, rodai, žymi popieriuje. Kadangi ir vis jauti, kartais net priveiki įsitikinti, kad kažkur kažkoks sinedrioniškas, kaip sakoma, "užburtas ratas" pirmyn - atgal tesukaliojamas, tai nemitęs nekartą esu minėjęs, kaip turėtų būti dirbama ir padirbama reikiamu ir tolydiniu būdu įtikinančiai: esu pasakęs taip ir tą, ką šičia dabar išdrįsęs parašiau ir periodikai.

•

Rašinyje yra šie tikriniai žodžiai: Aula-Ula, Berezina, Beržūna, Borisovas, Braslavas-Brėslauja, Britikiai, Cna, Černaja Rus', Dalginava, Dauguva, Dysna, Drisa, Dukora, Dvinasa, Galai, Galindai, Gediminas, Gryva, Gudija, Igumenas-Červenė, Ilija, Iziaslavlis-Zaslavas, Kamojys, Kaukonys, Kraiskas, Kunc-evičius, Latigala, Lėplis, Lietuvių divizija, Lithuania Propria, Maladečina, Medilas, Minskas, Naročius, Naugardukas, Nemunas,-ai, Neris, Nesvyžius, Ožiūnai-Kazionys, Pania, Parpliškės, Pastovis, Polockas, Puga, Putra, Radvila, Slanymas, Šacka, ir Šackas, Šakalys, Šarkauščina, Švenčionys, šv. Kazimieras, Varlakiai, Vasiūnai, Vereicai, Vileika, Vilkalotas, Zietela ir, žinoma, šaknų *Dakš- Daukš-* vietovardžiai ir asmenvardžiai.

1968.IV.2

SOVIETŲ KARINĖ EKSPANSIJA

Iš jau tilpusios KARYJE apžvalgos apie sovietų doktrinas komunizmo plėtimui, išryškėjo tautų "išsilaisvinimo" karų taktika ir sovietų laikysena tų karų atžvilgiu. 1968 m. angoje amerikiečių spaudoje buvo pasisakyta dėl paskutinių sovietų tautų "išlaisvinimo" veiksmų. Be abejo, pirmoje eilėje stovi sovietų interesai Vietname. Šio karo palaikytojai yra sovietai, ne vien žlugdymui kapitalistinių kraštų ekonominės būklės ir politinio prestižo, bet bene svarbiausia, išlaikymui vadovaujančio vaidmens komunistiniame pasaulyje prieš raudonąją Kiniją Azijoje. Priedui, sovietai intensyvina Azijos kraštų ekonominius ryšius su Rytų Europos sovietų įtakoje esančiais kraštais, kad išlaikytų koegzistenciją. Jurį laiką anglai buvo įsitikinę, kad tai tik rusų senojo caristinio imperializmo tąsa, ir tokia galvosena padėjo Britanijos greitesniam smukimui. "Tikrumoje tai yra komunistų - caristinis imperializmas, užėmęs devynias dešimtąsias Austro-Vengrijos imperijos, pusę Vokietijos su pagrindine krašto dalimi Prūsija, Pabaltijo kraštus ir Lenkiją. Dabartiniu metu baigia infiltruoti savo karines jėgas, ekonominės pagalbos ir kultūrinio bendradarbiavimo pretekstu Artimuose Rytuose — britams iš ten pasitraukus ir taip tęsia iki Viduržemio jūros srities Arabų kraštuose", (Ernest Cuneo — "Soviet Intentions", 1967).

Kas liečia antros 1967 m. pusės įvykius Viduržemio jūros srityje, tai komunistų - caristiniam imperializmui, nežiūrint didelių nuostolių medžiagomis, kurias padarė Izraelis, pavyko užblokuoti Sueso kanalą, iškelti okupacines jėgas Yemene, tuo blokuojant Raudonąją jūrą ir įsteigiant bazę priešais Indijos vandenyną. Sueso kanalas dabar komunistų kontrolėje iš rytų ir iš vakarų (Karo laivynas iš Juodosios jūros). Atsiradusi tuštuma pasitraukus britams iš kolonijų, padėjo komunistų - caristinio imperializmo plėtrai dar ir dėl to, kad amerikiečiai laiku nesusigalvojo ir negalėjo tą tuštumą užimti pirm negu komunistai įsitvirtino. Vietnamas nukreipė amerikiečių dėmesį. Dėl karinių veiksmų Vietname amerikiečiai netenka sąjungininkų ir rytuose, ir vakaruose; dėl nuostolių žmonėmis, medžiagomis, ir dėl didelių karo išlaidų atsiranda pačioje Amerikoje ryškių nesutarimų. Kad padidintų tuos sunkumus, Maskva didina įtampą prieš amerikiečius tiek Artimuose Rytuose, tiek Tolimuose, nuo Korėjos iki Vietnamo, su mažom išlaidom sau pinigais ir žmonėmis, ir praktiškai visai nepraliejant savo (rusiško) kraujo.

Kas liečia Viduržemio jūros sritį, tai čia komunistų - caristinis imperializmas, priedangoje pagelbos užpultiems Arabų kraštams, pilnu greičiu tvirtinasi kariniai, kad ten pasiliktų visiems laikams.

1967 m. birželio mėn. penkių dienų kariniuose veiksmuose prarasti ginklai, pakeisti naujais ir moderniškesniais už ankstyvesniusoius. Arabų karinis pajėgumas iki 1968 m. vidurio bus vėl atstatytas. Maskva neslepia, kad Arabams padaryta kriauda turi būti atstatyta artimiausiu laiku. Sovietai naudoja Egipto ir Alžyrijos uostus kaip karo laivyno bazes — 1968 m. pradžioje sovietai iš Juodosios jūros, per Bosforo ir Dardanelių sąsiaurius, buvo praplukdę Viduržemio jūron virš 45 karo laivų (amerikiečių 6-tas laivynas turi 50). Apie tą patį metą sovietai infiltravo egiptiečių armijon (iki bataliono imtinai) apie 3500 specialistų (instruktavimui kaip naudoti sovietų ginklus, bent kolkas, gi vėliau ir politiniam vadovavimui).

Sovietai Egipte pilnu greičiu stato požeminius angarus supersoninio greičio sovietų karo lėktuvams (kad ateityje arabams neatsitiktų kaip 1967 m. birželio mėn. 5 dienų kare).

Prancūzų išviliojimas iš Nato, militarinė infiltracija Arabų kraštuose ir yra komunistų - caristinio imperializmo tikslas atsverti pasaulio policininko — Amerikos — jėgas Viduržemio jūros srityje ir Vakarų Europoje.

B. B.

Šauliui

ANTANUI NOVICKUI
mirus,
jo broliui
inž. Henrikui su šeima
reiškiame giliausią
užuojautą.

DLK Kęstučio
Šaulių Kuopa

Lietuvos Respublikos prezidento a.a. Antano Smetonos našlei SOFIJAI SMETONIENEI mirus, sūnui, dukrai, šeimos nariams ir artimiesiems, liūdesio valandoje, reiškiame giliausią užuojautą.

L. V. S. RAMOVĖ

Lietuvos prezidento Antano Smetonos našlei

A.a. SOFIJAI SMETONIENEI

mirus, jos sūnų Julių, dukrą Mariją Valušienę, seserį Jadvygą Tūbelienę, gimines ir aritmuosius giliai užjaučia

L.V.S. Ramovės New Yorko skyrius,
L.D.K. Birutės D-jos New Yorko skyrius
ir KARIO štabas

Redaguoja —
Š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.,
Racine. Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

TORONTO ŠAULIŲ V. PŪTVIO KUOPOS VEIKLA

Š.m. lapkričio 23 d., šeštadienį, metinis parengimas — šokiai praėjo su pasisekimu. Šauliai su svečiais užpildė visą Šv. Jono Kr. parapijos salę: Garbės svečių tarpe buvo Toronto sav. kūrėjų skyriaus p-kas V. Štreitas, latvių ir estų karo veteranų atstovai ir Čikagos šaulių teatro vadovas J. Petrauskas su ponia. Pristatyti kuopos pirmininko, latvių ir estų veteranų atstovai trumpu žodžiu pasveikino parengimo dalyvius.

Tolimesnėje eigoje, buvo įteiktos medžioklinio šaudymo rungtynių, įvykusių šį rudenį Hamiltone, laimėtojams taurės. Pereinamąją taurę laimėjo Hamiltono medžiotojų klubo "Giedraitis" ekipa. Laimėtojus pristatė šaudymui vadovavęs šaulys M. Tabulėnas, o dovanas įteikė Kanados šaulių rinktinės vadovas St. Jokubaitis. Be šokių prie geros muzikos, dalyviai turėjo progos išbandyti laimę turtingoje loterijoje, kurioj laimėjimus suaukojo "All Season" kelionių biuro savininkas V. Bačėnas, Prisikėlimo parapijos kiosko vedėjas p. Misevičius, M. Jokubaitienė, "Higiena" kirpyklos savininkė p. Cicėnienė, šaulės ir šauliai.

Už pasisekusį parengimą nuopelnas tenka parengimo vadovui š. P. Jonikiui ir š. V. Keturakiui. Kuopos valdyba yra dėkinga kuopos garbės šauliui klebonui kun. P. Ažubaliui už gautą salę prieinama kaina; aukojusiems loterijai, sesėms šaulėms, papuošusioms salę, bei paruošusioms užkandžius, šauliams paruošusiems salę ir dirbusiems parengimo metu, nuoširdiems kuopos talkininkams p. M. Jokubaitienei, p. P. Dovydaičiui ir visiems atsilankiusiems į parengimą.

Kuopos šaulės maloniai nustebino šaulius ir visuomenę, pirmą kartą pasirodydamos, kariuomenės šventės pamaldose, daugumoje, uniformose, kurios primena nešiotas Lietuvoje.

Š.m. lapkričio 24 d. Kariuomenės šventės minėjimo metu Prisikėlimo parap. salės kavinėje, šaudymo vadovas š. V. Keturakis buvo suruošęs kuopos šaudymo sekcijos laimėtų pereinamų taurių ir šaudytojų asmeninių stovylų bei taurių parodėlę. Be trofėjų, buvo išstatyta įvairūs sportiniai, medžiokliniai ginklai ir taikymo priemonės. Parodėle susidomėjimas, ypač jaunimo tarpe, buvo didelis. Paaiškinimus suinteresuotiems davė kuop. šaudymo vadovas ir pasižymėjęs šaudyme šaulys J. Budrevičius.

Be gerų žinių, turime ir liūdnesnių: š.m. lapkričio 24 d., savo bute paslydusi, susilaužė ranką kuopos garbės šaulė Elzė Jankutė, kuri gydosi savo bute. Linkime mūsų garbės šaulei greičiau pasveikti ir grįžti į sveikųjų tarpą. Š. P. G.

Algirdas Budreckas

LAISVĖS RYTOJUS

Stebėjau kartą pagautus arus,
Už geležinių grotų.
Troško jie laisvės padangių,
Nors visad buvo sotūs.
Daužė snapais užtvarų grotus,
Kad pabėgt iš narvo.
Turėjo jie sparnus kraujuotus,
Nuolat jie ten vargo.
Šiandien ir mūsų broliai vargsta,
Kaip tie arai pagauti.
Jie troško laisvės savam kraštui,
Už tai tik buvo kalti.
Visų krūtinės pilnos skausmo,
Narvuos tiek daug kentėjus.
Ateis diena ir grius vergijos,
Išauš laisvės rytojus.

Čikagos jūrų šaulių kuopos organizacinis motorinis būrlaivis "Gen. T. Daukantas" raižo Mičigano ežerą prie Čikagos vidurmiesčio pakraščių.

Linksmų šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų 1969 Metų Sesėms ir Broliams Šauliams, jų šeimoms bei visiems laisvėje ir pavergtoje Tėvynėje gyvenantiems lietuviams, linki

LŠST Centro Valdyba

APDOVANOJIMAI

Jūrų š. Juozas Grybauskas, gen. T. Daukanto j.š. kp. — ŠŽ ordinu; j.š. Mykolas Maksvytis, gen. T. Daukanto j.š. kp. — ŠŽ ordinu; j.š. Algimantas Valeika, gen. T. Daukanto j. š. kp. — ŠŽ medaliu; j.š. Juozas Kinčius, Švyturio j.š. kp. — ŠŽ medaliu.

•

Jono Vanagaičio šaulių kuopos šauliai: Ona Vanagaitytė-Šležienė, Ieva Vanagaitytė-Janukienė ir Albertas Puskepalaitis išrinkti tos kuopos garbės šauliais.

•

1968 m. rugsėjo mėn. 29 d. įsisteigė Čikagos šaulių rinktinė. Šią rinktinę sudaro Vytauto Didžiojo, jūrų šaulių gen. T. Daukanto ir Cicero jūrų šaulių Klaipėdos kuopos.

Rinktinės pirmininku išrinktas š. Pranas Tamkus. Vicepirmininkais — j.š. Mykolas Maksvytis ir j.š. Algimantas Valeika. Sekretore — š. Magdelena Tamkienė.

•

1969 m. birželio mėn. 16-23 dienomis LŠST CV ruošia vienos savaitės šaulių stovyklą Dainavoje. St. Butkaus š. kuopos valdyba jau užsakė patalpas stovyklai. Platesnė stovyklos programa bus paskelbta vėliau. Dalinių valdybos prašomos raginti šaulius, kad pastarieji pasistengtų pagal galimybes tą savaitę praleisti šauliškoje šeimoje, kuria pasidarys Dainavos stovykla.

•

Spalio mėn. 27 d. Jaunimo Centre Čikagoje įvyko LŠST CV posėdis. Jame dalyvavo S-gos garbės nariai — prof. gen. St. Dirmantas, gen. K. Musteikis ir teis. R. Skipitis. Iš CV šauliai — Vl. Išganaitis, P. Petrušaitis, Ant. Gintneris, J. Grybauskas, K. Žilėnas, M. Maksvytis, K. Kodatienė, St. Bernatavičius, Em. Petrauskaitė ir kun. J. Borevičius, S.J., Kontrolės komisijos narys Anat. Kairys, ŠŽ Ordino Tarybos narys Serg. Radzivickas ir svečias St. Butkaus š.kp. pirmininkas Vincas Tamošiūnas.

Posėdžio metu buvo pagerbtas š. V. Tamošiūnas, apdovanojant jį menišku adresu. Adresą įteikė visi trys dalyvavę posėdyje S-gos garbės nariai, buvę nepriklausomos Lietuvos valstybės ministeriai.

Išklausytas uniformų komisijos pranešimas, kurį padarė š. M. Maksvytis. Tuo reikalu buvo įvairių pasiūlymų bei pasisakymų. Galutinas uniformų projektas dar nebaigtas. Kai jis bus patvirtintas — paskelbsime.

Po posėdžio Gintaro svetainėje įvyko pobūvis, kurio metu buvo pagerbtas daug lietuviškam ir šauliškam reikalui pasidarbavęs ir vis tebedirbąs š. Vincas Tamošiūnas.

•

Papildytas ir pakeistas LŠST statutas jau išėjo iš spaudos. Jį galima įsigyti pas CV iždininką š. Kazį Žilėną, 1347 S. 48th Street, Cicero, Ill. 60650. Kaina — 50 centų.

MŪSŲ MIRUSIEJI

Jūrų šaulys Jonas Šumakeris mirė 1968.III.31. Lietuvoje Šaulių S-gai nepriklausė. 1965.XII.13 įstojo į Cicero jūrų šaulių kuopą "Klaipėdą". Palaidotas su šauliškomis apeigomis Šv. Kazimiero kapinėse, Čikagoje.

Šaulys Kazimieras Stulgis, gimęs 1889.XII.4, prie Šiaulių miesto, mirė 1968.VII.10 Racine, Wis. Į Ameriką atvyko prieš I-jį Pas. karą. Į DLK Kęstučio šaulių kuopą buvo įstojęs prieš tris metus. Palaidotas Šv. Kryžiaus kapinėse, Racine, Wis.

Jūrų šaulys Ignas Aleksa, gimęs 1914.V.21, Jakiškių km., Pajevonio vls., Vilkaviškio aps., mirė 1968.IX. 26, Cicero, Ill. Lietuvoje priklausė Pajevonio šaulių būriui. Į Ameriką atvyko 1951 m. Priklausė Cicero jūrų šaulių kuopai "Klaipėdai". Palaidotas su šauliškomis apeigomis Šv. Kazimiero kapinėse, Čikagoje.

L. K. Mindaugo šaulių kuopa švenčia Vasario 16 dieną 1967 m., Montrealyje, Kanadoje.

Redaguoja E. PETRAUSKAITĖ, 926 W. 52nd Street, Chicago, Ill. 60609

Kalėdų eglutė ir jos puošimas

Papuošta eglutė šiais laikais jau tapo tikru Kalėdų simboliu, į antrąją vietą nustumdama tikrąjį jų simbolį — Prakartėlę. Tačiau krikščioniška legenda, apie Kristų ir eglutę, ją, tą Kalėdų eglutę, lyg ir įprasmina. Toji legenda sako, jog eglutė išgelbėjusi Kristų nuo lietaus ir Kristus leidęs spygliuočiams žaliuoti ištisus metus. Išeitų, jog šiam prisiminimui eglutė rišama su Kalėdomis. Toks lyg būtų jos krikščioniškas įteisinimas.

Kalėdų eglutės kilmė esanti Vokietijoje, dar viduramžių laikais. Vėliau šis paprotys atėjęs į Švediją, dar vėliau į Angliją. Į Ameriką eglutės puošimo paprotį irgi atnešę vokiečiai. Pirmuoju jos tėvu laikomas vokietis August Irmgard 1847 metais ją papuošęs savo bute — Wooster, Ohio. Protestantų padavimas sakąs, jog pirmasis eglutę papuošęs žvakutėmis Martynas Liuteris (V. Vailionis, Kalėdų eglutės kilmė. — Draugas, 1967 m. gruodžio 20 d.). Lietuvą šis paprotys pasiekęs tik pradžioj dvidešimtojo šimtmečio per dvarus ir bažnyčią (Žiūrėk Lietuvių Enciklopediją), po I Pas. karo įsigalėjęs miestuose ir, daugumoje, pradžios mokyklose. Kalėdų eglutės puošimas mūsų kaime nebuvo praktikuojamas, tuo tarpu kai Kūčių papročiai siekia toli. Kai kurie Kūčių papročiai siekia net stabmeldybę. Pavyzdžiui, po Kūčių vakarienės negalima esą tuoj nuimti stalą, bet reikią valgių likučius palikti per naktį, nes Kūčių naktį tų namų mirusiųjų vėlės ateisiančios pavalgyti; stalo šieną reikią atiduoti gyvuliams, kad jie gerai tarptų; o Kūčių naktį, lygiai dvyliktą valandą, karvės prakalbančios žmonių kalba.

Nors Kalėdų eglutė, kaip tokia, nebuvo žinoma, tačiau bendrai eglučių naudojimas puošimo tikslams, išrodo, mūsų tautoje senai prigijęs. Jomis buvo puošiamos bažnyčios švenčių metu, ypač Kalėdų Prakartėlė, Velykų Grabas, per šermenis, o taip pat vestuvių papročiuose. Gaila, jog anksčiau tuo mažiau domėjomės. Prisimena vienos vestuvės (berods 1925 m. Verduliukų km. Šiaulių aps.): jaunojo pusėje, laukiant grįžtančių jaunavedžių, prie vartų buvo pastatytos eglutės ir jos papuoštos į burokus įstatytomis žvakutėmis ir spalvotais popieriukais. Taip pat eglių šakomis ir blizgučiais būdavo puošiami vestuvininkų arkliai ir vežimai. Taigi eglutėmis lietuviuose nuo seno buvo puošiamasi. Pagaliau, eglutes randame ir liaudies išdirbinių raštuose. Reikia manyti, jog tokios papuošimui naudojamos eglutės galėjo būti puošiamos ir dabar mūsų pripažintais šiaudinukais, kuriuos dar ir Nepriklausomybės laikais rasdavome seklyčių lubų papuošimuose ir dar tada kai kas mokėjome juos verti. Be šiaudinukų buvo dar labai priimti ir kiaušininiai paukščiai, kurių liemenį sudarė kiaušinio lukštas, o sparnai ir uodega būdavo iš spalvoto popieriaus; jie buvo nuleidžiami ant siūlo ir supdavosi palubėje.

E.

Jonas Aistis

KŪČIOS

O kaip balta dabar jinai, tėvynė,
Po sniego apklotu užmigusi plati,
Lyg apsigobus žėrinčiais žvaigždynais
Nežemiška, šventa ir nuostabi naktis . . .

Kaikur išbėgus stypteli eglutė
Iki mėnulio veido šypsančio nakčia:
Sniegų lig žemės nulenktos šakutės,
Dangun viena viršūnė šauna vylyčia . . .

Gumšuoja miškas. Kur-nekur trobelė
Atakusi nykiai švytėjančiais langais.
Šerkšnoj liepsnoja deimantų ugnelės,
Tarytum plazdančios ant stalo žvakės
Ar lyg vaikų maldoj nušvitę akys,
Sustojusių Kūčių džiaugsmingai įžangai . . .

K. Kodatienės kūrinys "Suskambės"

TAIP BAIGIAMA MALDA UŽ LIETUVĄ

(Iš prel. J. Balkūno invokacijos)

Ir neleisk mūsų gundyti, bet gelbėk nuo pikto — Neleisk mums užmiršti Tavo gėrybes, duosnumą. Neleisk mums užmiršti tuos, kurie žuvo pogrindyje, miškuose, gatvėse ir apkasuose už savo šalį galvas padėdami. Tegul jie ilsisi ramybėje ir tegul jų kraujas atneša laisvę, džiaugsmą ir teisybę mūsų vaikams ir vaikų vaikams per nesibaigiančias kartas.

Viešpatie, suteik jiems šviesos ir laimės šalyje vietą ir tegul jų kaulams lengva būna tėviškės žemė, kurią jie savo krauju atpirko.

Neleisk mums užmiršti tuos, kurie buvo sušaudyti, kalėjimuose numarinti, ar žuvo ištrėmime.

Tegul jų narsa, mintys ir dejonės sutvirtina mus, tegul jų kančios pavirsta mūsų žemės giesme ir garbe.

Viešpatie, atverk jų iškentėjusioms sieloms dangaus vartus ir jų gyvybių auka padėk mums ištverti laisvės ir tiesos kovoje ir tegul gera jų dvasia globia ir įkvepia mus.

Marija Aušros Vartuose, užtark mus! Šv. Kazimierai — melski už mus!

STEFANIJA ČIURLIONYTĖ - DOUVAN

Mūsų Stefaniją būtų galima pavadinti legendine asmenybe. Jos nepažinus ir jos darbų nemačius būtų sunku tikėti, kad viena ištisai kovojanti lietuvaitė tiek būtų padarius ir tiek laimėjusi, ne tik tarp lietuvių, bet ir tarp amerikiečių. Kas jos nežino, kas apie ją negirdėjo tarp senųjų emigrantų ir net naujųjų? Ne vienas pereito karo tremtinių jos rūpesčiu pasiekė Ameriką ir jos namuose rado rūpestingą globą.

Stefanija Čiurlionytė atvyko į Ameriką 1906 metais su savo vyresne sesute Onute. Jai tada buvo vos 11 metų. Čia ją sutiko sunkūs darbai ir nusiminimas. Jai baisiai buvo gaila paliktos Merkinės. Jos abi su sesute Onute vakarais ilgai kalbėdavo ir verkdavo. Ilgesys neišpasakytas — nėr mamytės nors ranką ant peties uždėti, paguosti, suraminti. Po kurio laiko jos sesutė grįžo į Lietuvą, bet Stefanija nutarė čia palikti ir kovoti su gyvenimu, nežiūrint koks jis būtų kietas, koks graudus...

Kadangi atvažiavo į Lawrence, Mass., o ten yra daug audimo fabrikų, tai ir pradėjo dirbti Kartūno fabrike. Tais laikais į fabriką 11 metų mergaitės nebūtų priėmę, bet dėdės protekcija ir pasisakius esant 13 metų, ją priėmė ir taip ji pradėjo savo vargo misiją. Darbo valandos buvo ilgos, pradėdavo septintą ir baigdavo penktą po pietų. Be to, Stefanija griebėsi mokslo — vakarais lankė mokyklą. Aišku, toks gyvenimas jai buvo per sunkus. Po poros metų jau gerai pramoko angliškai ir gyvenimas pradėjo retkarčiais jai nusišypsoti. Jau ir vieną kitą dolerį susitaupė ir drabužių nusipirko. Bet visą laiką pasilikti dirbtuvėje išrodė baisu.

Jos brolis Motiejus gyveno Kanadoje ir jau buvo įstojęs į kolegiją; pamatęs Stefanijos gabumus, nutarė ir ją pasiųsti į kokią mokyklą. Kadangi Amerikoje, Indianos valstijoje, jau veikė neturtingiems studentams Valparaiso Universitetas, tai jis ją ten nugabenęs įvedė į paruošiamąjį kursą. Ten studentams leisdavo po truputį ir užsidirbti, patarnaujant prie stalų. Koks buvo Stefanijai džiaugsmas. Perėjus paruošiamąjį kursą įstojo į universitetą. Bet ir vėl bėda — išbaigė visas sutaupas. Ji pati sako: "dėvėjau vieną suknelę 4 metus, kai rankovės nuplyšo, įsiuvau kitas, kai sijonėlis nuplyšo, ponia Smailienė prisiuvo kitą." Bet ir tokiu taupumu gyvenant neužteko pinigų. Kai kurie čikagiečiai lietuviai, kurie patys anksčiau perėjo tokius kryžiaus kelius ir jau dirbo, jai kiek padėjo: nupirko suknelei medžiagos ir dar šį tą. Universiteto direktorius, matydamas Stefanijos dideles pastangas moksle, vieną pavasarį ją rekomendavo vasaros darbui į Battle Creak, Mich., sanatoriją. Vėl Stefanijos viltis suliepsnojo tęsti mokslą. Bet... ir vėl bėda. Padirbus keletą dienų ir išsisėmus visai energijai, pati sukrito ir atsidūrė sanatorijoj, ne tik nieko neuždirbus, bet ir sveikatos netekus. Vėl rūpestis ir nusiminimas pradėjo Stefanijos širdį graužti — kas bus, kas nutiks?

Išgirdę šios lietuvaitės pasiryžimus ir nesekmę, gerieji čikagiečiai vėl puolė ją gelbėti. Viena lietuvių parapija pasiūlė mokytojauti lietuvių parapijos mokykloj. Vėl saulutė švystelėjo. Pasveikus, vyko į Čikagą ir pradėjo mokytojos darbą. Bet, neturėdama mokytojos diplomo, negavo

Stefanija Čiurlionytė-Douvan

ir pilnos algos. Jai mokėjo vos 35 dolerius į mėnesį. Valparaise susikūrusiame lietuvių ratelyje jau buvo geriau pramokusi lietuvių kalbos, tai pradėjo vakarinius kursus suaugusiems lietuviams mokytis lietuviškai. Viskas būtų gerai, bet tuo metu, Lietuvoje mirus tėveliui, jos mamytė su jauniausiu broliuku atvyko į Ameriką ir pas ją apsigyveno. Abu nedarbingi. Stefanijos brolis Tomas taip pat buvo Amerikoje, bet jis irgi lankė Valparaiso Universitetąir gyveno iš savo uždirbtų lėšų. Stefanija turėjo pakelti nors ir labai mielą, bet sunkią jai naštą, išlaikant mamytę ir broliuką. Taip pat visą laiką tęsė mokslą, lankydama Čikagos universitetą.

Maža buvo pinigų, todėl Stefanija nutarė ieškoti pelningesnio darbo. Jį greitai surado United Charities — labdaros draugijoj. Kiek padirbus, persikėlė į Amerikos Raudonąjį Kryžių, vis gaudama daugiau atlyginimo. Tuo metu jau buvo prasidėjęs I Pas. karas ir tokių darbininkų labai reikėjo. Kiek padirbus R. Kryžiuje, buvo pakelta į viršininkės padėjėjos laipsnį, žinoma, ir alga pakelta. Gyvenk ir norėk, kaip lietuviškas priežodis sako.

Pagaliau Stefanija ištekėjo už Eugenijaus Douvan ir apsigyveno Detroite. "Dabar tai pailsėsiu — manė mūsų Stefanija — nė mokyklos, nė darbo" — svajojo ji.

Gyvenimas turi savo misiją. Kai ji darbo nejieškojo, tai ją darbas pradėjo jieškoti. Vieną gražią dieną jai skambina telefonas. Viena ligoninė ją prašo ateiti dirbti prie nevedusių moterų skyriaus. Ji kažkokiu būdu buvo rekomenduota iš Čikagos su augštu įvertinimu. Stefanija, pripratus dirbti ir būti aktyvi, nemokėjo tinginiauti, neiškentė ir pradėjo naują darbą. Šis darbas buvo labai nervuojantis, todėl kiek padirbus, perėjo dirbti į Catholic Womens draugiją. Ten darbas buvo nesunkus, bet ir atlyginimas nekoks. Kam gaišinti laiką — nutarė Stefanija ir perėjo dirbti į Detroito Policiją, moterų skyrių. Čia išdirbus 27 metus, pasitraukė į pensiją ir išvyko gyventi į Cleveland, Ohio, kur nuo senų laikų gyvena jos brolis Tomas, Čia ji ir gyvena iki šiol. Bet Stefanija nepamiršta ir senojo Detroito, ji čia dažnai atsilanko ir jaučiasi kaip namie.

Stefanija Douvan - Čiurlionytė yra didelė keliauninkė. Ji apvažinėjo ne tik visą Ameriką, Meksiką, Lietuvą, bet ir beveik pusę Europos. Mano knygynėly, pundelyje, stovi jos kelionių atsiųstos atvirutės. Jų suskaičiau apie 20 iš Europos sostinių.

Kiek daug ji prisidarbavo lietuvių organizacijose, tai trumpam straipsnely neįmanoma aprašyti. Kur lietuvių reikalas — Stefanijos reikalas. Ji tam niekad nepritrūko jėgų, nė centų . . . **Marija Sims-Černeckytė**

IŠ ŠAULIŲ GYVENIMO IR VEIKLOS

Pagerbtas šaulys Vincas Tamošiūnas — Čikagoje spalio mėn. 27 d. CV posėdyje, už ypatingai gražiai išvystytą šaulių veiklą Detroite, jubilėjinių metų proga, iškilmingai pagerbtas St. Butkaus šaulių kuopos pirmininkas š. Vincas Tamošiūnas. Jam buvo paruoštas gražus adresas su CV ir Šaulių S-gos garbės narių parašais. Po atitinkamos CV pirmininko V. Išganaičio kalbos šį adresą jam įteikė trys garbės nariai — gen. Kazys Musteikis, gen. Stasys Dirmantas ir adv. Rapolas Skipitis.

Posėdžiui pasibaigus, Gintaro svetainėje, įvyko šia proga suruoštos vaišės, kurių metu visi dalyviai nuoširdžiai sveikino pagerbtąjį, dėkodami jam už gražų pavyzdį ir linkėdami asmeniškos laimės ir ištvermės tolimesnei veiklai. Atsidėkodamas š. Tamošiūnas kukliai nupasakojo savo gyvenimo kelius. Dalyviams buvo labai malonu arčiau pažinti šį garbingą šaulį ir taurų lietuvį.

Be kitų, posėdyje ir vaišėse dalyvavo, iš Detroito atvykusi, Šaulių Moterų vadovė sesė K. Kodatienė ir šio skyriaus redaktorė.

Sesės K. Kodatienės meno paroda — Clevelande, lapkričio 9-10 įvyko sesės K. Kodatienės meno paroda, kurioje buvo išstatyti jos 35 kūriniai. Oficialus parodos atidarymas buvo pravestas sk. D. Balašaitienės, nes šią jos parodą globojo Clevelando Skautininkių draugovė. Vienas paveikslas burtų keliu buvo paskirtas lankytojams. Šią žinią duodant dar nebuvo žinoma apie parodos pasisekimą. Tai antroji — po pernai pasisekusios parodos, Detroite.

Nutarta ruošti šaulių stovykla — LŠST Centro valdyba nutarė suruošti Dainavoje vienos savaitės šaulių stovyklą. Stovykla įvyks 1969 m. birželio mėnesį nuo 16 iki 23 dienos. St. Butkaus kuopos valdyba jau užsakė stovyklai patalpas ir rūpinasi jos pasisekimu. CV prašo dalinių valdybų tai paskelbti savo šauliams, kad kas norės dalyvauti, galėtų iš anksto tą savaitę rezervuoti stovyklai.

DETROITAS

Pastaba. Gaila, kad į daugkartinius redaktorės prašymus atsiliepia vos pora kuopų, dėl to nesistebėkime, jog jų vardus dažniausiai ir sutinkame.

Šaulės Detroite

Gražiai išvysčius šaulišką ir kultūrinę veiklą Detroito šaulių kuopai, vis daugiau atsiranda moterų, norinčių stoti į šaulių eiles. Šiuo metu kuopoje randasi virš 20 šaulių moterų. Rudenį, kuopos šaudymo rungtynėse šaulių Kodačių vasarvietėje Nidoje gražiai pasirodė ir šaulės moterys. Laimėjusios pirmąsias vietas, š. A. Tamulionienė ir L. Mingelienė, kuopos šaulių buvo apdovanotos simbolinėmis dovanėlėmis. Dainavoje įvykusiose Amerikos-Kanados šaulių šaudymo rungtynėse šaulės moterys prisidėjo prie įvairių darbų: š. S. Pranėnienė, padedama kitų šaulių, gamino ir valgydino 3 dienas suvažiavusius šaulius ir svečius; š. D. Petrėnienė gražiai pravedė meninę programą banketo metu, kurią išpildė ps. A. Tamulionytės vadovaujamas Gabijos tunto skautės ir jaunosios šaulių pagelbininkės, R. Kaunelytė ir V. Pranėnaitė, paskaitydamos š. M. Sims ir š. K. Kodatienės kūrybos. Šaulės rūpinosi mediciniška pagalba šaudymo metu, salės stalų papuošimu ir kitais darbais. Talkininkavo V. Šiurkienė, V. Šulcienė, A. Tamulionienė, L. Mingelienė, S. Kaunelienė, G. Viskantienė, G. Valiukėnienė ir kitos.

J. Damušienė, nors ir ne šaulė, buvo taikliausia šaudytoja moterų tarpe.

Pagerbtas Detroito kp. šaulys

Mykolas Vitkus, nuolatinis ir ypatingai duosnus aukotojas šaulių ir kitiems reikalams, įvykusiame Balfo suvažiavime Nidoje rugsėjo 22 d. buvo visų suvažiavusių pagerbtas nuoširdžiu pasveikinimu jo Vardo dienos proga. Plėvesuojant Trispalvei buvo sudainuota Ilgiausi metų ir palinkėta daug sėkmės jo asmeniniam ir šauliškame visuomeniškame darbe.

D.

Stasė Bartašiūtė-Pranėnienė, Detroito Stasio Butkaus šaulių kuopos energinga ir darbšti šaulė.

ČIKAGA

Spalio 6 d. kuopos susirinkime buvo išklausytas pirm. Išganaičio pranešimas ir pasitarta bėgamaisiais reikalais. Po susirinkimo buvo pademonstruota filmas iš šaulių gyvenimo.

Kuopos menininkai uoliai kartoja ir ruošiasi veikalo "Aušros Sūnūs" pakartotinam pastatymui Teatro festivalio proga.

Pasisekęs vakaras

Čikagos Vytauto D. šaulių kuopa atšventė krintančių rudens lapų laikotarpį — suruošė Rudens Lapų puotą. Š.m. spalio 12 d., rudens lapais skoningai papuoštoje Vyčių salėje, susirinko apie 200 šaulių ir jų svečių. Susirinkusius šiuo kartu linksmai nuteikė linksma meninė programa: akordeonui griežiant, sesė S. Petrauskienė ir š. A. Kvečas padainavo keletą lengvų smagių dainelių, o Vyt. Biletavičius labai vykusiai padeklamavo komišką eilėraštį apie dypuką ir jo gryčią—kaminyčią. Eilėraštis buvo gautas iš Kanados. Gardžiai pasijuokus ir pasivaišinus moterų šaulių paruoštais skaniais valgiais, buvo smagiai pasišokta, grojant Ramanausko orkestrui. Kuopa džiaugiasi, kad į kasą įplaukė apie 700 dol. gryno pelno.

Bendros žinios.

Naujas adresas: nuo š.m. lapkričio 15 d. iki kitų metų balandžio 15-tos visais reikalais į moterų šaulių vadovę prašoma kreiptis šiuo adresu: K. Kodatienė, 9225 Carlyle Avenue, Surfside Miami Beach, Fla. 33154

Šaulė, aktorė ir režisorė Z. Arlauskaitė-Mikšienė buvo paguldyta į ligoninę, kai prie savo namų susilaužė šlaunikalnį. Po padarytos operacijos buvo prisidėjęs ir plaučių uždegimas. Linkime brangiai sesei greitai atgauti jėgas.

ŽINIOS IŠ MOTERŲ PASAULIO

Sol. Violeta Čižauskaitė-Balčiūnienė "Dirvos" suruoštame Clevelande jaunųjų dainininkių konkurso koncerte rugsėjo 28 d., laimėjo pirmąją vietą.

Iškilioji lietuvaitė — PLB III-me Seime New Yorke banketo metu Dalia Orentaitė buvo išrinkta gražiausia lietuvaite — Miss Lithuania ir papuošta gintarine karūna. Ji yra veikli lietuvaitė jaunimo tarpe, akademikių skaučių pirmininkė, dainuoja Čiurlionio ansamblio eilėse ir mokytojauja Vysk. Valančiaus lituanistinėje mokykloje.

Rūbų paroda — Nek. Pras. Mergelės Marijos Seserų rėmėjos Čikagoje š.m. spalio 5-6 d. suruošė labai turiningą madų parodą. Pirmiausia buvo pademonstruoti įvairių provincijų taut. drabužiai. Antroje dalyje buvo

parodyti pačių lietuvių paruošti rūbai (megsti ir siūti). Kas įdomiausia, jog šios sumanios "kūrėjos" šiuo kartu įnešė didelę naujovę, skoningai papuošdamos sukneles ir eilutes tautiniais ornamentais — stilizuotom tulpėm, takelių ornamentais ir kit.

Pirmoji lietuvė gydytoja, spėjama, buvusi Barbora Burbaitė-Eidukevičienė, 1892 m. Berno universitete įsigijusi okulisto ginekologo ir vidaus ligų specialybes.

Pasikeitimas L. K. Mot. Org. Pasaulinės S-gos valdyboje — Pasitraukus ilgalaikei pirm. M. Galdikienei, ji buvo išrinkta garbės pirmininke. Dabartinis valdybos sąstatas toks: pirm. dr. A. Šlepetytė-Janačienė, I-ji vicepirm.. K. Kaneb, II-ji — A. Sungailienė (Kanada), III — M. Lušienė, ižd. M. Vaitekūnienė, sekr. dr. A. Radzivanienė, narė dr. N. Bražėnaitė - Paronetto. Atstovė prie PKMO Unijos — B. Venskuvienė (Paryžius). Dvasios vadas prel. J. Balkūnas.

Moterys už žmogaus Teises — Vienuolika Europos moterų organizacijų tremtyje, tarp jų ir LKMOP Sąjunga, pasiuntė memorandumą Žmogaus Teisių konferencijai Teherane. Memorandume nurodyta, kaip komunistiniuose kraštuose paneigiamos žmogaus teisės. Apie šį memorandumą JAV kongrese kalbėjo Ed. J. Derwinski. Jo pasiūlymu memorandumas įtrauktas į š.m. bal. 24 d. kongreso protokolą.

L.K.M.O.P.S. ŽINIOS, Nr. 2(5) 1968 m. — Plačiai aprašoma LKMOPS-gos 1968 m. balandžio 28 d. New Yorke suruoštas sukaktuvių minėjimas. Toliau paduodama ištisa prel. J. Balkūno invokacija — Malda už Lietuvą. Žodis Lietuvos Moterims, pareikštas tame minėjime, JAV Prezidentui laiškas ir atsakymas; atsako prezidento vardu Valstybės Departamentas pirm. M. Galdikienės vardu, kur dėkojama, kad remia padėtį Vietname ir pakartoja kiek JAV remia ir nepripažįsta Baltijos valstybių inkorporavimo. Toliau ŽINIOS rašo apie savo leidinėlį Lithuanian Catholic Women ir savo sąjungos reikalus.

Žodis Lietuvos Moterims taip užbaigiamas:

"Mes taipgi žinome, kad Jūs, lietuvės moterys, į nieką neiškeitėt savo lietuviškos sielos, kad kantriai kęsdamos savo tautinių ir religinių vertybių niekinimą, dar turite pakankamai dvasinės stiprybės ir ryžto perduoti tų vertybių skaistų žibėjimą savo jaunajai kartai, kurioje brėsta tie vyrai ir moterys, kurie, aplinkybėms pasikeitus, turės paimti į savo rankas vėl iš Rusijos baudžiavos išsilaisvinusios Lietuvos vairą. Laisvės sąjūdis auga pačioje rusų tautoje, todėl jis negali aplenkti nė mūsų tautos.

Mieliems skaitytojams, bendradarbiams ir rėmėjams,

Ramovėnams, šauliams ir visiems Lietuvos buvusiems kariams,

Lietuviams tarnaujantiems įvairių valstybių kariuomenėse, o ypač

Tiems, kurie kovoja fronte prieš komunizmo raudonąjį marą,

Laimingų Naujųjų Metų linki

KARYS

SVEIKINAME

Mieluosius Šaulių Sąjungos garbės narius šaulę Sofiją MANTAUTIENĘ ir jos vyrą šaulį Aleksandrą MANTAUTĄ, 45 metų jų vedybinės sukakties proga, nuoširdžiausiai sveikiname, linkėdamos geriausios sveikatos ir ilgų, šauliškai darbingų, bendro gyvenimo metų!

Moterų Šaulių Vadovė ir Visos Šaulės

Buv. nariui

Plk. ltn. BRONIUI PULKAUNINKUI

mirus, žmoną Oną, dukras Danguolę ir Laimą su šeimomis nuoširdžiai užjaučiame

LVS "Ramovės" Los Angeles Skyriaus Valdyba

LVS "Ramovės" Centro Valdybos Pirmininką

Prof. Gen. S. DIRMANTĄ,

mirus jo žmonai, nuoširdžiai užjaučiame

LVS "Ramovė" Los Angeles Skyriaus Valdyba

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

Rugsėjo mėn. 14 d. komunistai iš pasalų puolė Dung Ha vietovę, kur tarp kitų JAV karių žuvo ir lietuvis **Joseph Butch Naimo**, kilęs iš Brenford, Conn. Sovietams užimant Čekoslovakiją, ten irgi žuvo lietuvis karys, bet Sovietai to neskelbė viešai, nes jis žuvo tanke kartu su rusais. Kapitonas **Jonas Rapšis**, gyv. Nashua, spalio 25 d. žuvo Northeastern lėktuvų linijos lėktuvo katastrofoje. Buvęs Lietuvos karininkas **Vladas Pliūra** žuvo automobilio nelaimėje spalio 14 d. Detroite. Spalio 29 d. Detroite mirė plk. ltn. **Balys Svilas**. Rugsėjo mėn. 15 d. Čikagoje staiga mirė **Bronius Pernaravičius**, buvęs Lietuvos karys. **Antanas Petkus**, Dariaus ir Girėno Posto 271 narys, mirė lapkričio 1 d. Anglijoje mirė **Juozas Štaras**, sulaukęs 57 m., buvo Lietuvos kariuomenės karininkas. **Jonas Jasutis**, buv. karininkas, mirė liepos 27 d. Fresno mieste. Spalio 31 d. Čikagoje mirė I Pas. karo veteranas, bankininkas **Jonas Kazanauskas**, Dariaus ir Girėno 271 Posto narys.

— **Juozas Lapinskas**, kurio tėvai gyvena Čikagoje, išbuvęs vienus metus P. Vietname, tapęs seržantu, grįžo laimingas ir linksmas, tarnybą tęs Vung-Tau bazėje, Ft. Eustis.

— **Ana Barbora Sanvaitis**, kilusi iš Čikagos, dabar tarnauja JAV aviacijoje, Sheppard, Texas; ten ji eina gailestingosios sesers pareigas.

— **Walteris Sabaliauskas**, kuris buvo daug pasižymėjęs karo fronte Vietname, pabuvęs 6 m. West Point Karo akademijoje, vėl išvyko į Pietų Vietnamą, jau trečią kartą. Įstatymas sako, kad kariai išbuvę 6 mėn. JAV-se gali būti vėl siunčiami atgal į frontą. Taip atsitiko ir su W. Sabaliausku.

— **Bernardas Šimkus**, jau trejus metus tarnauja JAV laivyne ir yra San Francisco, Calif.

— **Sgt. Gintaras Dambrava** rugsėjo 16 d. tapo sužeistas Vietname ir po operacijos pervežtas į JAV. Jis yra dr. Vyt. ir Ald. Dambravų sūnus.

— **Jonas Garbavojus** išbuvęs pusantrų metų Pietų Vietname, kovojęs daugiausia su komunistų partizanais, laimingai grįžo į Čikagą ir vėl įsijungė į lietuvišką veiklą.

— **Edvardas Uzemack** tarnauja Signal Corps, Fort Mammonth, N.J.

— **Zigmas Krasauskas**, iš Čikagos, gavo vyresnio seržanto laipsnį JAV aviacijoje. Jis yra baigęs aviacijos akademiją ir dabar užima vyriausio administratoriaus pareigas.

— Kpt. dr. **Kąstytis Jucas**, iš Middletown, Conn., baigęs specialų kursą, išvyko į Pietų Vietnamą; jis yra akių ir ausų specialistas.

— **Gerardas Kukanauskas**, kilęs iš Anglijos, yra karinėje tarnyboje V. Vokietijoje.

— Kpt. **Juozas Zalėnas** jau 25 metai tarnauja United lėktuvų oro linijoj ir pasitaikė, kad tuo lėktuvu 9 savaites vežiojo dabartinį išrinktą prezidentą R. Nixoną. Zalėnas kilęs iš La Grange, Ill.

— Dr. **Jurgis Glaudys**, kilęs iš Kalifornijos, rašytojo Glaudžio sūnus, gavęs teisių mokslo doktoratą, išvyko atlikti karinės prievolės.

— Plk. ltn. **M. V. Palatas**, dabar P. Vietname, dėkoja už pakietėlius, kurie ateina iš Čikagos SW Herald skaitytojų.

— Sp4 **Stasys Šerkšnys**, kilęs iš Čikagos, dabar tarnauja JAV šarvuočių batalione ir yra P. Korėjoje. Ten pat yra ir čikagietis pfc. **Jonas Dekšnys**.

— **Edvardas Žukauskas**, kurio tėvai gyvena Čikagoje, dabar yra Pietų Vietname, o **Kastytis Triukas**, iš Waukegan, laimingai grįžo iš Vietnamo, kur karo laukuose išbuvo vienus metus.

— **Ričardas Kružikas**, iš Waukegan, Ill., išvyko atlikti karinės prievolės. Jis buvo baigęs ekonominius mokslus ir baigiantis vasarai sukūrė šeimos židinį su T. Milašiūte.

— **Algirdas Makaitis** tarnauja JAV armijoje. Dabar yra P. Vietname, kur pakeltas į kapitonus. Jis yra baigęs Harvardo u-tą. Grįžęs planuoja siekti dar augštesnio mokslo.

— I Pas. karo veteranas **Alfonsas Savickas**, gyv. Rockforde, mirė rugs. mėnesį, sulaukęs 78 m. Jo sūnus yra aviacijos majoras. Toronte birž. 23 d. mirė **Augustas Frenzelis**, Lietuvos savanoris-kūrėjas. Brooklyne spalio 7 d. mirė brolis **Didakas Pauliukaitis**, tarnybą buvo atlikęs Kanadoje. Hamiltone mirė mjr. **N. Zabulionis**, veteranų skyriaus veiklus narys, o Čikagoje, spalio 18 d., mirė plk. **K. Babickas**, Birutės Dr-jos pirmininkės vyras. Visiems netekusiems savo artimųjų, reiškiame gilią užuojautą.

— **Kęstutis Dailidė**, iš Brookfield, Ill., baigė artilerijos apmokymą Ft. Sill, Okla.

— **Algis Sviklas**, iš Worcester, Mass., buvo sunkiai sužeistas P. Vietname, dabar jau pagijo ir atleistas iš karinės tarnybos pradėjo studijuoti kolegijoje.

— **Kazys Norvilas**, iš Čikagos, išvyko savanoriu į JAV aviaciją. Pirmuosius karinius žingsnius žengia Lakeland, Tenn. bazėje.

— Eilinis **Vincas Matulis**, kilęs iš Čikagos, buvo sužeistas du kartu P. Vietname. Pirmą kartą — liepos 28 d. ir antrą — rugsėjo 28 d. Jis kovojo demilitarizuotoj zonoj, kur komunistų judėjimas labai didelis.

— Mjr. **Simas Narušis** buvo atvykęs iš Australijos į PLB seimą; Clevelande aplankė prez. A. Smetonos kapą.

— **Pfc Leonardas Dropas**, kurio tėvai gyvena Čikagoje, rugpiūčio 27 d. buvo apdovanotas Purple Heart medaliu. Jis buvo kovoje prie Quang

Juozas Lapinskas, helikopterių mechanikas, Vietnamo karo dalyvis, gyv. Čikagoje.

— Pakistano šiaurės rytinėje dalyje, kalnų plokštumoje prie Peshawar, ten kur buvo amerikiečių oro sekimo įrengimai, iš kur Gary Powers pakilo paskutinį kartą su U-2, tolimos žvalgybos lėktuvu, nuo 1968 m. pradžios bus rusų **MIG-25** naikintojų bazė (matomai nukreipta prieš Indiją). Amerikiečiai šią bazę naudojo nuo 1959 m. Azijos — Ausijos ir Kinijos sekimui. Įvedus erdvės satelitus amerikiečiams šios bazės reikalas atpuolė, gi, rusams ji labai priimtina.

Pradedant 1969 metais Pakistanas gaus iš rusų moderniškiausius ginklus su MIG-25 imtinai.

— Iki 1968 m. pabaigos kiniečiai turės **24 tolimo plaukimo povandeninius laivus** ginkluotus atominėmis raketomis, kurios galės pasiek Amerikos vakarinius pakraščius.

— Šiame šimtmetyje (nuo 1900 m.) yra buvę **500 karų** su nuostoliais virš 100 milijonų, kurie šiandieniniu mastu skaičiuojant — kainavę virš 10 trilijonų dolerių.

— Amerikiečių orbitoje esantis satelitinis sekimas nepastebėjo **rusų 330 000 kariuomenės** su tankais ir transportu telkimo ir permetimo į Čekoslovakiją.

— Vietkongas naudoja vis platesniu mastu **minosvaidžių ugnies telkinius** ir nuolat geresniais rezultatais. Nežiūrint intensyvaus sekimo, minosvaidžiai lengvai pernešami, išardomi į dalis, sutelkimo vieton iš kurios išvysto didelį ugnies efektą. Minosvaidžius papildyti, pastaruoju metu, didesniais kiekiais įvedama 12 vamzdžių 107 mm, kiniečių gamybos raketsvaidžiai, 6 mylių tolinašos. Visas raketsvaidis sveria apie 1500 svarų ir tinka kauti tankus. Dėl didelio ugnies intensyvumo, šaudmenų tiekimas žemėje yra sunkus, ypatingai, Vietnamo sąlygose.

— Spalio mėn. viduryje rusai Bosforo sąsiauriu praplukdė keletą naujų karo laivų, ginkluotų raketomis, norėdami padidinti Viduržemio jūroje esantį savo laivyną. Bosforo sąsiauriu iš Juodosios jūros dažnai plaukioja transporto laivai su kariniu tiekimu besiplečiančiam laivynui, kuris, reikia manyti, bandys pravalyti užterštą Suezo kanalą, kuriuo rusai galės vykdyti sekmingą ekspansiją į Indijos vandenyną ir tiekti Šiaurės Vietnamui. Anglų skaičiavimu, rusai Viduržemio jūroj turi apie 50 kovos laivų, iš jų apie **10 povandeninių su "Polaris" tipo raketomis.**

— Rusai pasirašė sutartį pastatyti **vario liejyklą** Čilėje.

— Rytinėje Sibiro dalyje Savane, rusai atrado **magnezijos rūdos**, viso apie 2 bilijonus tonų. Toje srityje jau kelinti metai plečiama metalo pramonė. Iki šiol rusų magnezijos ištekliai buvo tik Urale. Magnezija yra plačiai naudojama metalų gamybai.

— NATO **ginklų sandėlių** išdėstymas Europoje, pagal amerikiečių spaudos pareiškimus, rusų šnipų išaiškintas ir karo atveju, būtų jau pirmomis valandomis sunaikinti. Šiuo metu yra būtina sandėlių išdėstymą keisti, norint pateisinti NATO jėgų laikymą Europoje. Plačiai kalbama apie NATO būstinės perkėlimą į Neapolį — Viduržemio jūros sritį, kur pastaruoju laiku rusai tvirtinasi dideliu tempu.

— "Mūsų vyrai Vietname pavyzdingai atlieka visus jiems statomus uždavinius. . ." pareiškė gen. W. Westmorelandas spaudos konferencijoje. Tas liečia visas ginklų rūšis ir tarnybas, be išimties. Ypatingai pabrėžia pėstininkų sugebėjimą prisitaikyti partizaniniams veiksmams ir pritaikyti taktiką pagal vietos, laiko ir aplinkybių reikalavimus, parodant didelį asmeninį sugebėjimą ir inicia-

---

Tri-Un sunkiai sužeistas į nugarą ir rankas. Dabar jis yra JAV laivyno ligoninėje, Great Lakes, Ill.

— **Linas Ausiejus** išvyko į JAV kariuomenę, jo tėveliai gyvena South Bostone.

— Aviacijos mjr. **Romas Biliūnas**, kuris tarnauja Washingtone, buvo atvykęs į Čikagą.

— Marinų ltn. **Jonas Šalčius** išvyko į P. Vietnamą. Jo brolis **Viktoras** tarnauja aviacijoje, dirba New Hampshire valstybėje prie lėktuvų, seržanto laipsnyje.

— Kpt. **Robertas Perry's** parvyko iš Pietų Korėjos ir buvo atvykęs į Čikagą atostogų, o vėliau išvyko į Floridą baigti karinę tarnybą.

— Plk. **T. Vidugiris**, kuris dabar gyvena Anglijoj, atšventė 75 m. amžiaus gyvenimo sukaktį. Jis yra savanoris-kūrėjas, Vyčio Kryžiaus kavalierius.

— **Antanas Bilitavičius**, iš Čikagos, sėkmingai baigęs karo tarnybą, buvęs P. Vietname, sukūrė šeimos židinį su Virg. Chodeckaite, kuri yra gailestingoji sesuo.

— **Robertas Jotautas**, gavęs stipendiją iš Kanados karinės aviacijos, laimingai išlaikė piloto egzaminus ir pakeltas į kariūno viršilos laipsnį. Jis ir toliau numato pasilikti karo aviacijoje.

— **Stasys Lipčius**, tarnaująs JAV aviacijoje, baigęs pagrindinį kursą Texas valstijoj, išsiųstas specializuotis elektronikos srityje į Kessler AFB , Miss. Jo tėvai gyvena New Haven, Conn.

— **Frank Zelvis**, ištarnavęs 2 metus JAV kariuomenėje, sveikas grįžo į namus ir darbuojasi Čikagoje vienoje spaustuvėje.

— Pfc **G. E. Statkus**, iš Čikagos, dabar tarnauja N. Carolinoje.

— Ltn. **Lee Rulis**, iš Orenda, Calif., praeitą vasarą baigęs universitetą, įstojo į laivyną ir dabar yra Pietų Vietname.

Lietuviai JAV kariuomenėje pakelti į augštesnius laipsnius

Paskutinėmis žiniomis Prezidento karininkų pakėlimai buvo JAV Senato patvirtinti. Patvirtintųjų tarpe buvo ir šitie lietuviai:

1968 m. liepos 8 d. į aviacijos vyresnius leitenantus: **Martynas J. Brakas** (3170592), **Richard E. Kitzis** (3151026), **Barry Rapalas** (3171016).

1968 m. rugsėjo 4 d. į kariuomenės majorus: **George Lapinskas** (078183) ir **John A. Zotcavage** (**Zotkevičius**, OF103925), o į vyresnius leitenantus — **Neal J. Senkus** (**Kornelijus Senkus**, OF105543).

1968 m. rugsėjo 27 d. į Karo aviacijos majorus: **Robert B. Barkus**, **Richard M. Bayus** (**Bajus**), **George Jatras** ir **Algimantas J. Kuprėnas**. Į kapitonus buvo pakelti: **John Alenius**, **James G. Andrus** (**Andrius**), **Alexander Dulevitz** (**Dulevičius**), **Adolph Nemaksy Jr.** (**Nemokšas**).

Algirdas Budreckis

tyvą."Mūsų vyrai išmoko kautis bet kokiose sąlygose, su bet kokiu priešu ir jo kovos taktika. Jie išmoko ne vien profesionaliniai atlikt savo pareigą, bet ir būti gerais savo krašto ambasadoriais." Gen. Westmorelando pareiškimu, didžiausia kovų našta gula ant **būrio vadų** pečių ir jų parengimui amerikiečių ginkluotose jėgose bus kreipiama daugiausia dėmesio. Mažų vienetų vadų svarba visose ginklų rūšyse ir ateities karuose nuolat didės. Numatoma plačiai paruošt tokių vadų tarp atsarginių ir C.D. (Civil Defense), "... kurie būtų kaip nebaigtas šlifuoti deimantas, krašto saugumo sandėliuose. Mūsų moderniški ginklai reikalingi rankų mokančių profesionaliai juos vartoti ir tinkamo žinojimo kaip juos panaudoti," kalbėjo gen. Westmorelandas.

— Stanfordo universiteto prof. dr. Staar, knygoje **"The Communist Regimes in Eastern Europe"**, tarp kitko rašo: "... 12 metų bėgyje, nuo 1955 m. iki 1967 m., Varšuvos pakto kraštai nuolatos ginkluojami ir kariniai daliniai apmokomi atominiam karui. Rusų karinė vadovybė kitaip ir negalvoja, nes būtų beprasminga — jų pačių žodžiais tariant — ginklus gaminti tik tam kad padėti juos į sandėlius rūdyti." Šiandieninė rusų ir Varšuvos pakto valstybių karinė parengtis yra aiškiai ofenzyvinė, ir ginkluotas susidūrimas su NATO jėgomis išsivystys į pasaulinį atominį karą, pabrėžia Dr. Staar.

— 1968 m. gruodžio mėnesį rusai pradėjo siųsti egiptiečiams žadėtus **200 MIG**. Pagal Rabat radio pranešimą tai naujausi MIG 23, kurie gali nešti atomines mombas ir yra paslankesni už amerikiečių Phantom F4 naikintojus (Izraelis turi apie 50 F4). Renkami egiptiečių pilotai, treniruotei Maskvoje, kad valdytų MIG 23.

— Amerikiečių krašto gynybos uždavinių eilėn šiuo metu įtraukta ir būdai surasti apsisaugojimo priemones nuo **EMP — Electro Magnetic Pulse**). A-bombai sprogus sklinda sprogimo banga, kaitra ir mirtingi Alfa, Beta, Gamma, neutronų spinduliavimai. Mažiau buvo žinoma apie elektromagnetinius pulsavimus, kurie pasireiškia kai Gamma spinduliai smogia atmosferoje esančius elektronus, spinduliu skleidžiant juos nuo sprogimo centro. Dėl nevienodos sprogimą supančios atmosferos ir sprogimo formos, elektronų sklidimas būna nesimetringas — jie susitelkia kuria nors kryptimi ir šis telkinys yra pakankamai stiprus, kad perdegintų elektros tinklo saugiklius, sutirpdintų elektros laidus, sužalotų el. generatorių apvijas, pažeistų lėktuvų, raketų valdymo sistemą, radaro, raketų kontrolės ir radio įrengimus.

Apsaugos priemonių jieškojimas buvo pradėtas prieš penketą metų ir šiuo metu suintensyvintas.

— Amerikiečių B-52 bombonešių gamyba buvo sustabdyta 1962 metais. Keičiantis strateginiams reikalavimams, iki šiol neprieita prie paskutinių reikalavimų modelio. Šiandieniniai strateginiai bombonešiai turėtų prilygti žmogaus valdomai raketai, 1800-2000 MPH greičio, galinčiai skristi dideliuose augščiuose ir kauti ne vien žemės, bet ir satelitinius taikinius; tuo pačiu, kad išvengtų priešo radaro sekimo — galėtų skristi ir žemam augštyje, apie 800 MPH greičiu. Veikimo tolis turėtų siekti 6000 mylių.

Buvo praktiškai Vietname bandytas **FB-111**, tačiau savo labai augšta kaina ir nepakankamomis techniklnėmis savybėmis savęs nepateisino. Yra nuomonių, kad raketos būtų pasekmingesnės — tačiau ši sistema negali užpildyti visų reikalavimų. 1970-tiems metams planuojama pastatyti modernų **"Amsa"** (Advanced Manned Strategic Aircraft) bombonešį, tačiau dviejų metų laikotarpyje rusų ginklavimas ir kariniai planai bus taip pat jau pasikeitę.

PEKINAS KALTINA MASKVĄ, PLANUOJANČIĄ AGRESIJĄ

Pekinas, kaltindamas Maskvą, praneša apie maskolių kariuomenę Mongolijoje ir jos įrengimus leisti raketas į raud. Kinijos teritoriją.

Pekinas sako, kad Mongolija galutinai ir nebegrįžtamai virto revizionistų maskolių kolonija.

Tai yra pirmas, dėl agresijos, Pekino patiektas Maskvai kaltinimas. Vienok, labai panašu, kad kinietiškas kaltinimas yra pagrįstas. Pagal patikimas žinias iš Hong Kongo, Ulan Batore, neperseniausiai, tikrai buvo įrengta maskolių bazė raketoms ir kitokiems sviediniams leisti.

Kad perspėjus apie galimus priešo bombonešių puolimus, po visą Mongoliją, taipogi, yra pastatytas radaro tinklas.

Mongoliškoji kariuomenė yra pilnai sumoderninta ir gerai apginkluota, geras karinis paruošimas maskoliams instruktuojant.

Mongolija turi savo 5 divizijas, o "savo rubežių apsaugai" krašte sutelktos keturios maskolių pėstininkų divizijos ir viena šarvuočių. Be to, Mongolijoje yra dar maskolių didelės sudėties inžineriniai - techniškoji dalis, saugojančioji susisiekimo linijas.

Pagal londoniškius šaltinius, prie maskolių - kinų sienos, išsitęsusios 4,000 mylių, stovi: kiniečių pusėje 12 aktyvių divizijų ir 5 atsarginės, o maskolių — 50 divizijų.

"SKRAIDYMUI DIRŽAS" JAU SUKONSTRUOTAS

Bell Aerosystem kompanijos fabrikuose baigiama skraidymui aparato konstrukcija, kuri gali padaryti revoliuciją aviacijoje. Kalba eina apie miniatūrinio aparato pritaikymą, kuris pritvirtintas prie diržo ir perpetinių lakūno diržų, duoda galimybę skristi tam tikrą laiką nedideliame augštyje.

To aparato pagalba lakūnas gali nuskristi keletą mylių. Skraidymo aparatas susideda iš turboreaktyvinių variklių, duodančių judėjimo greitį virš 70 mylių į valandą — pirmyn, atgal, į šonus, apsisukti ant savo ašies ir ore pastovėti vietoje.

Skraidymui diržas gali daug pasitarnauti policijai, gaisrininkams ir kariuomenei. Jis bus naudingas tiesiant kabelius, kelius ir kitiems techniškiems tikslams, taipogi ir individualiam naudojimuisi. Karinė vyriausybė, turbūt, taipgi suras jam pritaikymą. Naujo skridimui aparato konstrukcijos detalės kolkas laikomos paslaptyje.

Bell Aerosystem kompanija, jau prieš kurį laiką, buvo sukonstruavusi keletą portatyvinių skraidymui aparatų su raketiniais varikliais, bet su anais prietaisais lakūnas galėjo išsilaikyti ore tik apie vieną minutę laiko. Su raketiniais skraidymui diržais buvo padaryta iki 3000 bandomųjų skridimų, kurie pasisekė gerai ir tas paskatino kompanijos inžinierius į tolimesnį darbą. Tas privedė prie skraidymui diržo su turboreaktyviniais varikliais, matomai, daugiau pritaikytais praktiškam naudojimui, kaip "raketinis" diržas.

Naujo aparato bandymai prasidės netrukus.

K. M. J. Šarūnas

A.a. ELZBIETAI PLESKEVIČIENEI

mirus, jos vyrui savanoriui-kūrėjui Petrui ir sūnui Algirdui su šeima, reiškiu nuoširdžią užuojautą ir kartu liūdžiu.

Jonas Strumskis

(Anglija)

Viduryje, stovėdamas, kalba prelatas Mykolas Krupavičius, iš k.: gale stalo sėdi P. Venclova (susirinkimo sekretorius), Juozas Sabaliauskas (susir. pirmininkas), gale stalo sėdi K. Petrauskas — skyriaus valdybos pirmininkas.

METINIS KŪRĖJŲ-SAVANORIŲ SUSIRINKIMAS

"...Bėga laikas kaip vanduo,
kaip vanduo negrįžta..."
(J. Aistis)

Rodos dar taip nesenai skambėjo savanorių, išeinančių į kovų laukus, dainos, lyg vakar skardėjo berdankų ir tratėjo kulkosvaidžių šūviai, atnešę Lietuvai laisvę, o, štai, nuo tų garbingų, neužmirštamų žygių, sukako jau 50 metų!...

Žmogaus gyvenime 50 metų — nemažas laiko tarpas. Daug savanorių jau paliko mūsų eiles. Nemaža jų dar tebekankinama Sibiro taigose — vergų darbo stovyklose, o kitus dar ir dabar tebešaudo tėvynėje okupantas. Tik dalelei jų buvo lemta išsislapstyti ir drauge su kitais tautiečiais pasiekti laisvąjį Vakarų pasaulį. Tačiau ir čia, diena iš dienos, vis dažniau skaitome jų nekrologus. Jų gretos retėja, o papildyti jų negalima.

Tiesa, naujų tėvynės gynėjų eilėse, nemaža buvo ir kūrėjų-savanorių — partizanų, Miško Brolių, bet daugumą, vis dėlto, sudarė nauji kovotojai, jaunesni karžygiai ir kitos kartos jiems garbės vainikus pins, paminklus statys. Kūrėjų-savanorių, 1918-1920 m. iškovojusių Lietuvai laisvę ir nepriklausomybę, jau nebebus.

Šių metų balandžio mėnesio 28 d. Čikagoje įvyko vietos kūrėjų-savanorių metinis susirinkimas, kuriame dalyvavo virš 30 narių, nuo eilinio ligi generolo imamai. Valdybos buvo pateikta dienotvarkė iš 10 punktų, kurių pora buvo būdingesnių, tai: sulaukusių 70 ir daugiau metų amžiaus narių pagerbimas ir pagerbiant Lietuvos praeitį, skyriui tinkamo vardo suteikimas. Toji graži skyriaus valdybos iniciatyva buvo susieta su 50 metų Lietuvos nepriklausomybės jubilėjumi. Pagerbtinų narių skyrius turėjo 15, kurių tarpe keli Vyčio Kryžiaus ordino kavalieriai ir jų žinomi vardai dabartinės visuomenės veikloje. Truputį keistoka, tokiam gražiam sumanymui atsirado priešta-

Iš k.: P. Venclova, K. Petrauskas, J. Švedas, L. Balzaras, J. Jareckas ir Jonas Gaidelis. Stovi: K. Karoblis ir V. Avižius. Visi dalyviai — kūrėjai-savanoriai.

raujančių ir tai iš tų, iš kurių mažiausia buvo tikėtasi.

Neretai skaitome spaudoje, kad pagerbiami žmonės, kurių nuopelnai yra tik toki, kad jie paseno ir kartas nuo karto, su savo draugais pabaliavoja. Kūrėjai-savanoriai, gi, skyriaus valdybos iniciatyva, norėta pagerbti už jų karžygiškus darbus, anais tėvynės laisvės kovų laikais frontuose ir už didelį, vertingą įnašą kraštui laisvę atgavus. Ir tik po įtikinančios valdybos pirmininko kalbos, tie garbingi veteranai buvo pagerbti — pasveikinti įteikiant jiems meniškai pagamintus sveikinimo laiškus. Vyties Kryžiaus kavalieriai, gen. M. Reklaitis ir plk. K. Ališauskas, už tokį nuoširdų pagerbimą, valdybai viešai padėkojo. Gi, susirinkime nedalyvavę Vyčio Kryžiaus ordino kavalierius vyr. ltn. dr. Kristupas Gudaitis (CV pirmininkas) ir vyr. ltn. dr. Jurgis Gedaugas-Prialgauskas valdybai už tai atsiuntė gražius padėkos laiškus ir skyriaus reikalams gausias aukas.

Antram skyriaus valdybos sumanymui susirinkimas nepritarė. Skyrius pasiliko senuoju beprasmiu "Čikagos skyriaus" vardu besivadinąs.

Su Čikaga kūrėjai-savanoriai teturi tik tiek bendra, kad šiuo metu dalis jų čia gyvena. Šia prasme daug tiksliau, prasmingiau yra susitvarkę mūsų šauliai tremtyje.

Manykime ir tikėkime, kad ir kūrėjai-savanoriai šį reikalą ateityje tinkamai sutvarkys. Juk ir mes turime Centro valdybą, kuri šiais jubilėjiniais metais pagerbs ir istoriniai įprasmins mūsų kūrėjų - savanorių vardą ir didingą Lietuvos praeitį.

Atsistatydinus senajai skyriaus valdybai, nauja valdyba, neatsiradus norinčių kandidatuoti (IV.28 d.) nebuvo išrinkta. Senoji valdyba buvo paprašyta ir įgaliota ir toliau eiti pareigas ir parinkti (individualiai susitariant) kandidatus į būsimą skyriaus valdybą.

Naujai valdybai rinkti ir kt. reikalus aptarti, visuotinis skyriaus narių susirinkimas buvo sukviestas š. m. IX.29 d. Susirinkiman buvo pakviestas ir dalyvavo kūrėjų-savanorių labai gerbiamas, valstybinės veiklos veteranas, prelatas Mykolas Krupavičius, kuris susirinkime pasakė jautrią ir prasmingą kalbą. Pabrėžė, kad pas kūrėjus-savanorius atvykęs tik todėl, kad juos labai gerbiąs, nes jie pirmieji stojo kovon už Lietuvos nepriklausomybę: ..."Už gimtosios šalies laisvę mes kovą tęsime, bet kūrėjai-savanoriai, to amžiaus sulaukę, žirgų jau nebebalnos ir kardu jau nebekariaus, bet jie ir savo dienų saulėleidyje, turi gyventi taip, kad jų dvasia skatintų lietuvių tautą laisvės kovai..." Baigdamas Prelatas šaukė: "Broliai, kūrėjai-savanoriai, būkite tvirti, branginkite lietuvybę, glauskimės į ratą... Gal mes jau ir nebesulauksime, bet Lietuva vėl bus laisva ir nepriklausoma"— baigė prelatas M. Krupavičius. Be to jis iškėlė sumanymą, kad kūrėjai-savanoriai būtinai išleistų atskirą leidinį apie savo žygius atliktus anais Nepriklausomybės kovų metais karo frotnuose.

Kadangi IX.29 d. kaip tik buvo prelato M. Krupavičiaus vardadienis, o už poros dienų sukaktų jo garbingo 83 metų amžiaus sukaktis, tai skyriaus valdybos p-kas K. Petrauskas, dėkodamas Prelatui už atvykimą ir tartą žodį, susirinkusiųjų vardu, gerbiamąjį Prelatą pasveikino palinkėdamas jam sveikatos ir sekmės jo tęsiamuose mūsų tautai darbuose ir įteikė jam kuklią kūrėjų savanorių dovanėlę.

Šis susirinkimas praėjo labai pakilioje ir darbingoje nuotaikoje. Naujon skyriaus valdybon buvo išrinkta: K. Petrauskas, P. Venclova ir L. Balzaras. Pirmajam susirinkimui (IV. 28) pirmininkavo gen. M. Reklaitis, antrajam (IX.29 d.) — kūrėjas-savanoris Juozas Sabaliauskas.

Po oficialiosios dalies įvyko kuklios tradicinės vaišės — kavutė.

Kalpas Uoginius

IŠ NAUJOSIOS ANGLIJOS RAMOVĖNŲ VEIKLOS

1968 m. spalio mėn. 26 d. Hartforde Lietuvių Piliečių klubo patalpose įvyko rajoninis suvažiavimas Bostono, Hartfordo ir Waterburio ramovėnų atstovų. Iš Bostono skyriaus dalyvavo: pirm. K. Šimėnas, valdybos nariai — A. Vileniškis, J. Vizbaras ir Br. Utenis. Waterburio skyriaus — pirm. A. Malakauskas ir K. Urbšaitis. Hartfordo skyriaus — pirm. A. Maslauskas ir valdybos nariai — P. Simanauskas, Ig. Simonaitis ir Pr. Spakauskas.

Posėdį pradėjo ir jam pirmininkavo Hartfordo skyriaus pirmininkas A. Maslauskas, sekretoriavo P. Simanauskas.

Posėdyje skyrių pirmininkai padarė pranešimus apie savo skyrių veiklą. Iš pranešimų paaiškėjo, kad skyriai yra aktyvūs ir žada savo veiklą dar labiau sustiprinti. Bostono skyrius gražiai bendradarbiauja su šauliais Bostone ir Brocktone, o taip pat ir su lietuviais Amerikos legijonieriais. Waterburio skyr. dalyvavo suruoštame Hartfordo ramovėnų su legijonieriais Lojalumo parade. Svarstant kaimyninių skyrių bendradarbiavimo klausimą, nutarta, kad panašūs atstovų suvažiavimai ar išvykos būtų organizuojamos kasmet bent vieną kartą. 1969 m. tokį suvažiavimą sukviesti sutiko Waterburio skyrius. Siekiant glaudaus bendradarbiavimo tarp skyrių sutarta, kad skyriai informuosis ir kvies kitų skyrių ramovėnus į rengiamus skyriaus pobūvius, parengimus ir minėjimus. Tokiu būdu būtų pasiektas didesnis ramovėnų aktyvumas. Nagrinėjant lapkričio 23-24 dd. ramovėnų atstovų suvažiavimo programą Čikagoje ir atstovų pasiuntimo klausimą, vienbalsiai nutarta: taupant skyrių labai kuklias pajamas, Čikagon pasiųsti vieną atstovą, kuris atstovautų suvažiavime Bostono, Waterburio ir Hartfordo skyrius. Tokiu atstovu buvo vienbalsiai išrinktas ir sutiko vykti Kazys Urbšaitis iš Waterburio. Atstovo kelionės išlaidas skyriai padengia solidariai. Svarstant Ramovės statuto keitimo klausimą, Čikagoje įvykstančiame suvažiavime pasisakyta, kad suvažiavimas turi išrinkti tik tam tikslui specialią komisiją statuto keitimo projektui paruošti. Tokį projektą išsiuntinėti skyriams apsvarstyti.

Vykdant mirusių ir žuvusių karių registraciją, siūloma C.V. kad įvairūs nekrologai būtų skelbiami spaudoje — **Karyje**, tokiu būdu būtų galima sutikrinti jų tikslumą. Efektingam ramovėnų reprezentavimui amerikiečių ruošiamuose paraduose yra būtina turėti uniformą. Siūloma vienbalsiai suvažiavimui Čikagoje šitą klausimą rimtai apsvarstyti. Posėdžiui pasibaigus, Hartfordo skyriaus pirm. A. Maslauskas pakvietė visus svečius į skyriaus ruošiamą tą patį vakarą Lietuvių Literatūros vakarą, kurį pravedė rašytojas Volertas.

J. V. Sūduvas

KARIUOMENĖS 50 M. ATKŪRIMO SUKAKTIES MINĖJIMAS ROCHESTERY

1968 m. gruodžio 1 d.

Programos įvairumu, rimtumu ir naujoviškumu minėjimas buvo tikrai jubilėjinis. Prasidėjo jis Šv. Jurgio bažnyčioje pamaldomis: šv. Mišias už žuvusius laisvės kovose atnašavo ir tai dienai pritaikytą gražų pamokslą pasakė ramovėnas kun. vikaras L. Januška. Pamaldų metu kūr.-savanorio sūnus Obalis grojo vargonais, kas suteikė pamaldoms didesnį iškilmingumą. Į pamaldas atžygiavo ramovėnai su vėliava ir prie jų prisijungę jaun. ateitininkai su savo vėliava.

Iškilmingasis minėjimas salėje pradėtas žuvusiųjų pagerbimu kurį gražiai atliko lituan. mokyklos mokiniai, mokyklos vedėjo Br. Krokio vadovaujami. Scenoje prie Nežinomo Kario paminklo, jaun. Šipailos pagaminto (K. muzėjaus sodnely paminklo imitacija), stovėjo giliai susikaupusių mokinių būrys. Mokinys Br. Petraus-

kas padarė įvadą: jei dabar grįžtumėm Lietuvon — Nežinomo Kario paminklo, kaip ir Lietuvos Laisvės statulos neberastumėm, jie maskolių komunistų nugriauti... Mokin. G. Saladžius deklamavo eilėraštį apie Laisvės Varpą, gi mokinė Jūratė Krokytė deklamavo giesmės "Kovoje Jūs kritot..." žodžius, mokin. K. Saladžiui pianinu palydint. Giesmės "Marija, Marija" melodijai aidint prie paminklo padėtas vainikas. Apeigos jaudinančios ir reikšmingos tuo, kad jas atliko mūsų brangus jaunimas. Gili padėka ir garbė mokiniams ir mok. vedėjui ramovėnui Br. Krokiui.

Apeigoms užsibaigus dr. A. Klimas skaitė paskaitą apie lietuvio—kario heroizmą, kaip jis pavaizduotas nuo senų iki dabartinių laikų mūsų poezijoje, cituodamas daugelio eilėraščių ištraukas. Pagrindinė ideja — lietuvis karys ne svetimų žemių užgrobikas, o savos Tėvynės gynėjas. Paskaita įdomi savo turinio naujoviškumu, todėl susirinkusiųjų buvo išklausyta didelių dėmesiu.

Šias eilutes rašantis, nesenai grįžęs iš skyrių atstovų suvažiavimo Čikagoje (dalyvavo, kaipo vietinio ramovėnų skyriaus atstovas) supažindino ramovėnus su svarbesniais suvažiavimo nutarimais. Vienas jų liečia ir Ročesterio ramovėnų darbštų pirm. V. Vitkų, būtent: jo brolis plk. J. Vitkus - Kazimieraitis, liet. partizanų vadas, kritęs kovose, buvo išrinktas LKVS Ramovės garbės nariu.

Dirigento J.Adomaičio vadovaujamas vyrų choras pasigėrėtinai gražiai padainavo keletą karišku ir liaudies dainų. Užbaigai ramovėnas Vl. Keiba jautriai ir vaizdžiai padeklamavo Partizano priesaiką.

Minėjimą labai įdomiai ir iškalbingai pravedė ramovėnas A. Cieminis. Programai pasibaigus, jis ramovėnų vardu pareiškė gilią ir nuoširdžią padėką programos dalyviams ir atsilankiusiems į minėjimą karių bičiuliams — svečiams. Iš surinktų aukų paskirta: Karo invalidams sušelpti 70 dol. ir Nežin. Kario įnašui L. F. papildyti — 70 dol.

Baigiant turiu pasakyti dar, kad skyrių atstovų suvažiavimo metu mano perskaitytas Br. Krokio Ročesterio jaunimo vardu sveikinimas susilaukė didelio įvertinimo ir ovacijų.

R. Liormonas

KALBA

kurią ukrainietiškai pasakė Ukrainos Tautinės Respublikos prezidento (in egzil) Mykolo Livyc'kio įgaliotinis generolas inž. Vasyl Fylonovyč, Lietuvos kariuomenės atkūrimo 50-mečio minėjimo proga Lietuvos Veteranų S-gos Ramovės atstovų suvažiavime, 1968, lapkričio 23 d.

Didžiai Gerbiamas Generole Pirmininke, Ponai Generolai, Garbingieji Lietuvos herojiškos armijos Kariai!

Man teko didelė garbė sveikinti Jus, Lietuvos ginkluotų jėgų atkūrimo 50-mečio minėjimo proga. Tad, pirmiausia, sveikinu Jus Ukrainos Tautinės Respublikos Prezidento vardu, taip pat vardu Ukrainiečių Veteranų Pasaulinės Organizacijos bei Ukrainiečių Veteranų S-gos Jungtinėse Amerikos Valstybėse.

Praėjusieji ir šie metai priminė mums daug praeities momentų, kurie tapo jau jubilėjiniais ir kuriuos mes, plačiau ar kukliau, šventiškai minėjome.

Kiekvienas toks jubilėjus paprastai turėtų priminti kokį nors linksmesnį įvykį... Deja, ukrainiečiuose ir lietuviuose, kiekvienas toks jubilėjus,— kiek jis bebūtų džiaugsmingas,— vistiek jį gaubia sielvartas — pagal ukrainietį poetą Olesį: "...Liūdesys su džiaugsmu glamonėjasi..."

Štai ir šiandieną mes minime didelį, džiaugsmingą ir lyg daug žadėjusį įvykį — Lietuvos ginkluotų jėgų atkūrimą. Bet, štai ir tą džiaugsmą vėl gaubia širdgėla, nes visos tautos pakilesnes nuotaikas apglėbė liūdesys— mes turėjome išeiti į svetimus pasviečius...

Tokia yra tikrovė! Bet, nepaisydami jos, nusikratykime liūdesio, nes jis yra silpnybės pažymys — džiaukimės Jūsų garbingais žygiais, herojišku gynimu Jūsų numylėtosios Lietuos ir vilkimės ateisiant laiką, kai ta kova vėl įsiliepsnos — melskime Dievo leidimo sulaukti tos valandos. Kalbant apie mūsų valstybinius jubilėjus, dažnai susiduriame su mintimi, kad 1917-21-jų metų įvykiai yra jau "apdulkėję", kad gyvenimas einąs nauja vaga, o todėl tokie minėjimai esą jau persenę...

Taip pat yra teigiančių, kad Lietuvos ar Ukrainos atkūrimo šūkiai, tai tik... "restauraciniai šūkiai", kuriais nepaseks mūsiškiai Tėvynėse, nes tai esąs tik kvietimas grįžti "atgal", o gi kiekviena tauta turinti eiti savuoju keliu "pirmyn". Na ir reikią ieškoti naujų galimybių, o ne "jauninti" tai, kas jau persenę...

Tokios "mintys", tai naujieji modernaus gyvenimo dvelkiniai, nes... kiekvienoje tautoje yra niekuomet nesenstančių vertybių. Ar, pvz., persens JAV-bių Nepriklausomybės Deklaracija, Anglijos Laisvių Charta ar Prancūzijos Žmogaus Teisių Deklaracija?

Ne, nes tai tik, — priklausomai naujų gyvenimo formų bei civilizacijos pažangos, — atitinkamai modifikuojasi. Ypač tai liečia tautas, kurios dar grumiasi už išlaisvinimą ir, dėka išorinių aplinkybių, nepasiekė jų tautiniais aktais pramatytų tikslų.

Paprastai, kiekvienu jubilėjiniu atveju minima praeitis, kaikada tai rišama su dabartimi, bet retai kada užsimenama ateitis. O labai gaila..., nes tas ar kitas jubilėjinis įvykis juk įpareigoja mus — anuometinius dalyvius, pasvarstyti anų žygių išdavas, ypač kokias klaidas praeityje padarėme, todėl, ką turime daryti dabar ir ypač ateityje. T u r i m e, nes tai mūsų tautinė pareiga!

Ir štai, viena pagrindinių mūsų ir jūsų klaidų — užmiršimas mūsų bendros istorijos ir, atskirai, užmiršimas to, kas mus — ukrainiečius bei lietuvius rišo praeity, pvz., užmiršome įvykius bei laikus Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino, kai jis su savo narsuoliais atėjo pagelbėti Ukrainai — kai bendrom jėgom išvijome totorius ir vėliau gyvenome vis vieni kitiems talkininkaudami.

Kalbama — "vienybėje galybė!" Taip, tai taip, bet... ta vienybė savaime neatsiranda — turi būti koks nors stimulas, kuris vienytų mūsų jėgas. Ir, berods, toks stimulas aiškus! — yra grėsmė visiškai sunaikinti abi mūsų tautas, nes... turime bendrus priešus. O juk mūsų tautos ir dabar jau pavergtos!

Taigi, — akivaizdoje artėjančių dar žiauresnių galimybių, kai reikės dar atkakliau grumtis, paklauskime save: — ar mes pasiruošę būsimam mūšiui? Ar mes svarstome realias galimybes? O gal vėl kartosime senąsias klaidas, kad... vėl praloštume...

Šis žymus jubilėjus tegul būna anuo stimulu, postūmiu, bent paskatinančiu priminimu būtinybės jau dabar ruoštis atremti smūgius.

Taip, tegul šis jubilėjus bent primena mums būtinumą mūsų vienybės, mūsų senąją bičiulystę, mūsų ginklų istorinę brolybę! Nes tik mūsų jungtiniame žygyje tegali būti laidas mūsų bendrų priešų pergalei.

Tad už mūsų istorinę bičiulystę, už mūsų bendrinę akciją bendriems mūsų priešams atremti, už pergalę mūsų priešų!

Garbė Lietuvai! Garbė jos herojiškai Armijai!

•

Iškilmingo minėjimo metu, lapkričio 24 d. gen. Fylonovyč tarė tokį žodį:

Ekscelencija Generalini Konsule,
Ponai Generolai,
Garbingi Lietuvos Armijos Veteranai,
Brangūs Bičiuliai Lietuviai!

Šiandieną suėjo 50 metų nuo Lietuvos Armijos atkūrimo. Todėl, šio reikšmingo jubilėjaus proga, leiskite man Ukrainos Tautinės Respublikos

Čikagos ramovėnai su svečiais, min. S. Lozoraičiu ir gen. kons. dr. P. Daužvardžiu, prie paminklo žuvusiems už Lietuvos Laisvę. Viduryje Ramovės CV pirm. gen. St. Dirmantas.

prezidento (in egzilium) pono Mykoly Livyc'kio vardu perduoti sveikinimus bei linkėjimus visiems šio susibūrimo dalyviams. Sykiu Prezidentas prašė užtikrinti Jus, kad Ukrainos Tautinės Respublikos dabartinis Valstybinis Branduolys tvirtai tiki, kaip Ukrainos, taip ir Lietuvos tautų pergale, bei tikisi, kad tarp atgimusių laisvų Lietuvos ir Ukrainos valstybių bus pilnutinai įgyvendinta bičiulystė, o sykiu ir santarvė!

Taip pat leiskite man Ukrainiečių Veteranų Laisvajame Pasaulyje Sambūrių Federacijos bei Ukrainiečių Veteranų Sąjungos JAV-bėse vardu, nuoširdžiai pasveikinti Jus, brangūs ginklo Bičiuliai.

50 metų! — tai jau istorija, ir tai istorija reikšmingos kovos, gynyboje jūsų gimtojo krašto, sykiu kovojant už Tėvynės nepriklausomybę — visuomet garbingą Lietuvą.

Jūs nekapituliavote, nepasidavėte priešo malonei, bet buvote priversti nuožmaus priešo viršijančios jėgos pasitraukti iš savosios žemės. O tai nereiškia pralaimėjimą bei sužlugimą, nes siekį į savaimingą gyvenimą, į gyvenimą Laisvoje Tėvynėje, Jūs užantspaudavote savo kraujo antspaudu, o savo Tėvynės gynyboje pralietasis kraujas niekuomet neužžiūva — jis visuomet bus fermentu — skatintoju ir jis gyvybingai reikšis Jumyse iki pabaigos pradėtosios kovos — iki laimėjimo!

Atvejais, kai man tenka kalbėti

(nukelta į viršelių 3 psl.)

Kariuomenės atkūrimo minėjime, lapkr. 30 d., Brooklyne. Iš k.: A. Diržys, L. Vilkutaitienė, V. Vilkutaitis, J. Petniūnienė, Z. Rimas, J. Klimavičius, S. Savukynienė, V. Savukynas; pirmas iš deš. dr. Radzivanas.

L. Tamošaičio nuotr.

A.A. Plk. ltn. KAZYS BABICKAS

1968 m. spalio 18 d. Čikagoje mirė kūrėjas-savanoris inžinerijos pulkininkas leitenantas Kazys Babickas.

Mirtis a.a. plk. ltn. Kaziui Babickui gyvybės siūlą nutraukė ligoninėje, po sunkios operacijos. Pašarvotas buvo Mažeika-Evans koplyčioje, kur jį gausiai lankė draugai ir pažįstamieji. Spalio 20 d., vakare, koplyčioje susirinkus daugybei artimųjų ir atkalbėjus rožinį, atsisveikinimo žodžius tarė: Kūrėjų-Savanorių vardu L. Balzeras, Lietuvių Karių vardu generolas J. Černius ir Tautinės sąjungos vardu Vėbra.

Spalių 21 d. iš koplyčios buvo nulydėtas į Švč. M. Marijos gimimo parapijos bažnyčią, kur kan. Zakarauskui už velionies sielą atlaikius gedulingas pamaldas, buvo palydėtas į Šv. Kazimiero kapines ir palaidotas.

Velionis gimė 1901 m. gegužės 7 d. Laukminiškiuose, Panevėžio apskrityje. Mokėsi Kupiškio dviklasėje ir Petrapilio Šv. Kotrynos gimnazijoje. Brandos atestatą įgijo Kaune prie Švietimo ministerijos išlaikydamas egzaminus jau kariuomenėje betarnaudamas. Iš Rusijos grįžo į Lietuvą 1918 m. vasarą ir stojo į Kauno Saulės gimnaziją tęsti mokslą. Savanoriu stojo į kariuomenę 1919 m. vasario 6 dieną iš Saulės gimnazijos 7 klasės. 1919 m. gruodžio mėn. baigė Karo mokyklos II laidą. Tad leitenantu tapo 18 metų amžiaus teturėdamas. Tarnavo elektrotechnikos — ryšių batalione. 1920 m. liepos mėnesyje Lietuvos kariuomenei užėmus Vilnių, ltn. Kazys Babickas draug su ltn. V. Endziulaičiu sutvarkė ryšius (telefono ir telegrafo) tarp Kauno miesto ir Vilniaus. 1924-1926 m. baigė Augštųjų karininkų kursų elektromechanikos skyrių. 1926 - 1931 m. buvo Ryšių bataliono Mokomos kuopos vadas. 1928-1936 m. Karo mokykloje — ryšių ir transmisijos lektorius. 1937-1940 m. — Auto rinktinės viršininkas. Okupavus bolševikams Lietuvą tapo atleistas iš kariuomenės 1940 m. birželio 28 d. Mokytojavo suaugusių gimnazijoje Vilniuje. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, iš kur 1949 m. emigravo į JAV.

Parašė: "Karo ryšiai ir transmisijos" — kariūnams konspektas, 1934 m.; "Bendro elgesio taisyklės" ir "Karo Mokyklos vidaus tvarkos statutas" — 1935 m. Periodinėje spaudoje daugiausiai rašė "Karyje", karinėmis temomis. Paskutiniais gyvenimo metais jau mažai buvo darbingas, nes sirginėjo.

Priklausė Architektų Inžinierių sąjungai, Lietuvių Tautinei sąjungai ir LVS-gai "Ramovė".

Ilsėkis ramybėje, mielas ginklo drauge — kovotojas dėl Lietuvos laisvės. Reiškiu gilią užuojautą Jo žmonai p. Mortai Babickienei, dukrai Gintrai Narienei ir jos šeimai, sūnui Rytui Babickui ir a.a. Velionies broliui rašytojui Petrui Babickui.

Kazys Ališauskas

← Inž plk. ltn. Kazys Babickas

Užgęso dar viena lietuviška širdis — A. A. JONAS ŠVARPLAITIS

Spalio mėn. 1 d. Hanau mieste, Vokietijoje, belankydamas ten gyvenantį brolį, širdies smūgio ištiktas mirė Waterburio Ramovės skyriaus narys Jonas Švarplaitis. Gimė jis 1906 m. lapkričio mėn. 15 d. Ežeriukų kaime, Sintautų vlsč., Šakių aps. Būtiną tarnybą atliko gusarų pulke. Išėjo atsargon puskarininkio laipsnyje. Buvo ilgametis Sintautų šaulių būrio vadas. Jo, tėvynės meile deganti, širdis užgęso per anksti. Jo du sūnūs, Algimantas ir Vygandas, taip pat priklauso Ramovės skyriui. Paskutiniame iš Hanau ligoninės rašytame šeimai laiške, priminė jiems, kad būtinai dalyvautų Kariuomenės

Lietuvos Apsaugos Dalių vadas, gen. št. plk. ltn. Antanas Špokevičius, staiga miręs Čikagoje

atkūrimo minėjime. Jo paskutinis noras buvo įvykdytas, jie abu nešė vėliavas pamaldų metu už žuvusius ir mirusius karius ir partizanus. Jie abu yra JAV Armijos veteranai, abu viršilos laipsnio.

J. Švarplaitis buvo palaidotas So. Dover kapinėse, Wingdale miestelyje, New Yorke, amžinam poilsiui ilsėtis prie praeitais metais statyto paminklo savo broliui aviacijos kapitonui Albertui Švarplaičiui, Červenės žygio metu sušaudytam Minsko kalėjimo kieme.

Ramovės skyrius palydėjo jį paskutinėje kelionėje, uždėdamas lietuvišką Trispalvę ant jo karsto. Šios pagarbos jis buvo tikrai vertas. Gyvendamas vietovėje, kur nebuvo organizuotos lietuvių visuomenės, į už 50 mylių esantį Waterburio miestą atvykdavo į visus Ramovės ir lietuvių bendruomenės susirinkimus.

Skaudu matyti atsiskiriančius iš mūsų tarpo tėvynės meilės pavyzdžius. Jie taip reikalingi pradedančioje nutautėti lietuvių masėje šiais sunkiais tėvynei laikais.

Ilsėkis ramybėje šioje nors ir svetingoje, bet tolimoje nuo tėvynės žemėje.

Kazys Urbšaitis

A.A. PLK. LTN. BALYS SVILAS

mirė 1968 m. spalio 29 d. Detroite, palaidotas vietos Holy Sepulchre kapinėse. Artimų giminių Amerikoje velionis nepaliko. Jo tolimesni giminės, Regina ir Petras Petrauskai, pas kuriuos velionis ilgesnį laiką gyveno, slaugė jį ligoje ir rūpinosi jo laidotuvėmis.

Plk. B. Svilas buvo gimęs 1898 m. spalio 28 d., Drageliškių km., Dusetų vals., Zarasų apskrity. Gimnaziją pradėjo Šiauliuose, o baigė Voroneže, lietuvių pabėgėlių nuo karo, mokyklų centre.

Grįžęs iš Rusijos, 1919 m. įstojo į Karo mokyklos II laidą, kurią baigus, buvo pakeltas į leitenanto laipsnį ir paskirtas į aviacijos dalinį. Tarnaudamas aviacijoje įgijo karo lakūno specialybę, kilo tarnyboje iki eskadrilės vado vietos ir majoro laipsnio.

Lygiagrečiai su karo tarnyba, velionis studijavo ekonomiką Vytauto Didžiojo universitete, kurį galėjo baigti apie 1930-tus metus. 1932 m. jis buvo išsiųstas Čekoslovakijon, į intendantūros akademiją, kurią baigus, buvo paskirtas į Tiekimo Valdybą, maisto tiekimo viršininku. Pakeltas į pulkininko-leitenanto laipsnį,

↓

tose pareigose tarnavo iki bolševikų okupacijos.

Amerikoje, kurį metą, dirbo žemės ūkyje, apie metus New Yorke, o likusį laiką Detroite. Kelius metus dirbęs fizinį darbą, vėliau įsigijo braižytojo specialybę. Gavęs konveijerių braižytojo darbą, juo vertėsi iki mirties. Mirė nuo galvos smegenų paraližo.

Testamentu paliko tam tikrą sumą Lietuvių Fondui ir kitoms lietuvių organizacijoms.

V. Baužos koplyčioje, laidotuvių išvakarėse, buvo bendras rožančius, po kurio velionį atsisveikino Detroito ramovėnų, Lietuvių Fondo, ir jo bičiulių atstovai. Kitą dieną, gausaus Detroito visuomenės būrio buvo palydėtas į kapines. **J. Š.**

A.A. LTN. VLADAS PLIŪRA

žuvo eismo nelaimėje 1968 m. spalio 15 d. Gyveno Detroite, čia žuvo ir čia palaidotas Holy Sepulchre kapinėse.

Nedaug žinių velionis paliko apie save. Kilimo buvo linkuvietis, gimęs 1906 m. birželio 27 d. Augęs neturtingoje šeimoje, bet būdamas gabus, buvo išėjęs gimnazijos mokslą.

Baigęs VI aspirantų laidą, o vėliau — 10-ties mėnesių kursus kadro karininkams. Pakeltas į kadro leitenanto laipsnį, tarnavo artilerijoje, rodos, 4-me artilerijos pulke, 3-čioje grupėje, Raseiniuose.

Išeivijoje, Amerikoje, dirbo fizinį darbą ir žuvo grįždamas iš naktinės darbo pamainos. Paliko žmoną Česlovą.

Detroito ramovėnai padėjo giminėms velionį laidojant ir palydėjo jį į kapines. **J. Š.**

Mirė Kūrėjas - Savanoris ADOMAS LAUKAITIS

Š.m. lapkričio 6 d., po kelerių metų trukusios ligos, mirė Australijos Kūr.

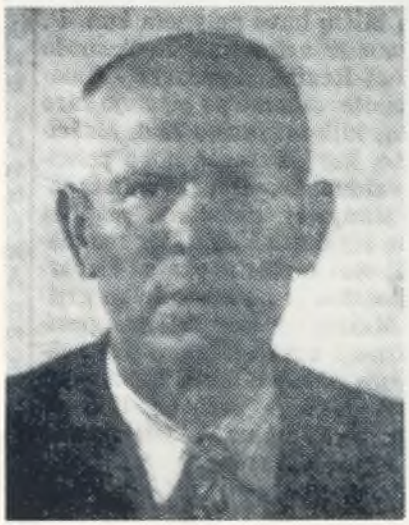

savanorių Sidney skyr. narys Adomas Laukaitis.

Gimęs buvo netoli Nemuno, Semeliškių apylinkėje. Jaunystę praleido kaime. I Pas. karo metu buvo mobilizuotas, dalyvavo kautynėse, buvo sužeistas ir Rumunijoje pateko į nelaisvę. Iš nelaisvės po karo, vargais negalais, grįžo Lietuvon. Tačiau, tuomet ėjo kovos už Lietuvos laisvę. A. Laukaitis, tik savaitę pailsėjęs tėviškėje, stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę per Alytaus komendantūrą. Dalyvavo kovose su bolševikais ir lenkais. Kovoms pasibaigus apsigyveno Birštone; čia jis ilgą laiką dirbo prie kelto per Nemuną. Antrajai bolševikų okupacijai artėjant pasitraukė į Vakarus į Vokietiją, vėliau į Australiją. Mirė turėdamas 76 metus. Velionį į kapus palydėjo Sydney gyvenantys kūrėjai-savanoriai ir gausus būrys tautiečių. Kapuose k.-savanorių vardu atsisveikinimo žodį pasakė Kr. valdybos pirmininkas Simas Narušis. **V. Š.**

Kpt. Jonas Ignatavičius-Ignas

A.A. KPT. JONAS IGNATAVIČIUS - IGNAS

Liepos 20 d. Clevelande mirė Lietuvos kariuomenės Vyčio Kryžiaus kavalierius, kūrėjas - savanoris, kpt. Jonas Ignatavičius.

Jis buvo gimęs 1894 m. kovo 6 d. Aukštuolių viensėdyje, Raseinių aps. Karinę tarnybą atliko, pašauktas, caro armijoje. Iš Rusijos grįžęs 1918 m. stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Karininku tarnavo 6 p.p., iš kurio 1924 m. išėjo į pasienio policijos tarnybą, baro viršininku. Vėliau perėjo į viešąją policiją. Biržuose ėjo policijos vado pareigas iki bolševikų okupacijos.

1923 m. sausio 27 d. vedė Moniką Žemaitytę. Jų sūnus — dabar žinomas mūsų dailininkas — Vytautas Ignas.

Už narsumą ir pasižymėjimą kautynėse su lenkais ties Jieznu, buvo apdovanotas Vyčio Kryžiumi. Tarnaujant, buvo atžymėtas Gedimino ordenu, Nepriklausomybės medaliu ir Latvių skautų ordenu. **(b.i.)**

The Boston Globe lapkričio 19 d. pranešė, kad lapkr. 18 d. mirė (kitomis žiniomis — automobilio kliudytas) buvęs ilgametis KARIO redaktorius Lietuvoje ir tremtyje — **SIMAS URBONAS.**

(atkelta iš 349 psl.) —

apie kovą už laisvę vienos ar kitos tautos — Ukrainos taikingo kaimyno ar pačios Ukrainos, man vis prisimena augščiausią protą reiškianti legenda apie Ukrainos kunigaikštį Jaroslavą, kai jis, paėmęs pluoštą vytelių, rodė jas savo sūnums ir sakė: "Kiekvieną vytelę paėmus atskirai, lengva šulenkti ir perlaužti bet visas — pluoštas neperlaužiamas."

Šią legendą perkeldami mūsų gyveniman, gyveniman Ukrainos bei jos kaimynų, gi, ypač prisimenant lietuvių su ukrainiečiais istorinį glaudų sugyvenimą, prieiname išvadą, kad kiekvieną mūsų atskirai lengva nugalėti. Bet jei prieš 50 metų, petys petin, kaip istorinėje praeityje, būtume kovoję su mūsų amžinais priešais, tai mes tikrai nebūtume visumoje pralaimėję ir šiandieną mūsų Tėvynės būtų laisvos, ir Jūsų šį žymų jubilėjų mes džiaugsmingai švęstume laisvame Vilniuje!

Šiandieną, akivaizdoje artėjančių ryškių galimybių — valandoje, kai išgirsime "trimto garsą", mes turim prisiminti išmintį Ukrainos kunigaikščio Jaroslavo — mes turim prisiversti pripažinti tik išmintį ir nepakartoti pragaištingos klaidos, o tik suglaustomis gretomis kovoti už Jūsų ir mūsų teisę gyventi laisvėje. Nes tik, ir vien tik tikroje bičiulystėje, įsisunkusioje į mūsų sielas bičiulystėje, yra laidas mūsų kovoje už mūsų tautų laisvę! Į tokį žygį šaukia mus sveika nuovoka, šaukia begaliniai daug kentėjusios ir tebekenčiančios Lietuva ir Ukraina.

Ekscelencijos Generalini Konsule ir Generole! Ukrainos Tautinės Respublikos Prezidento pono Mykoly Livyc'kio pavestas, prašau leidimo įteikti Jums Aktus-Hramotas Jūsų priimtiems Simono Petliūros kryžiams.

Sykiu prašau Jus, Ekscelencija, Generalini Konsule, priimti žymenį— Simono Petliūros kryžių, skirtą Lietuvos Diplomatijos Šefui ministrui Stasiui Lozoraičiui. Šis žymenis skiriamas ponui Ministrui ženklan mūsų Prezidento asmeniškos jam pagarbos ir ypač ženklan ukrainiečiuose nesikeičiančių nuoširdžiausių jausmų broliškai Lietuvių tautai.

Lai gyvuoja laisva Lietuva!

Lai gyvuoja kovotojai už mūsų Laisvę!

(Vertė Jonas D. Čėsna)

SOVIETŲ KARO LAIVYNAS

(atkelta iš 334 psl.) —

bokštus ir pritaikę T-34 pabūklus, vokiečiams labai trukdė.

Gavusios II Pas. karo patyrimų, visos jūrinės galybės nusprendė, kad linijiniai laivai jau atgyveno, o vyriausia laivyno jėga yra torpedos, metamos iš lėktuvų ir raketos. To rezultate, JAV pradėjo statyti tik lėktuvnešius, raketinius kreiserius ir povandeninius laivus — raketnešius ("Polaris" tipo). Didelių linijinių laivų sovietai taipogi nebestato, apsiriboja raketinių kreiserių statyba, naikintojų, fregatų ir kitokių pagalbinių laivų, o, svarbiausia, povandeninių laivų — raketnešių su paprasta ir atomine jėga varomų. Be to, aprūpintų tankų T-34 bokštais, jie sudarė ypatingą mažų, greitų laivų "Komar" ir "Osa" tipų, laivyną, apginkluotą torpedomis ir raketomis. Vienas toks laivas nuskandino Izraelio naikintuvą "Eilat".

Tarp amerikoniškų ir maskoliškų laivų dabar visą laiką yra vedama "šaltas karas". Kai tik amerikiečių laivynas pradeda ruoštis kokiems nors manevrams vienas ar su sąjungininkų laivynais, sovietų stebėjimo laivai tuojau juos apsupa ir stengiasi net pralysti į sąjungininkų formacijų vidurį.

Japonijos jūroje, neperseniausiai, sovietų naikintojas net du kartus užkabino amerikietiškąjį.

Po šiaur. korėjiečių pagrobimo amerikiečių laivo "Pueblo", amerikiečiai pasiuntė laktuvnešį "Enterprise". Tuojau 16 sovietų laivų pasileido pagal šiaur. Korėjos pakraštį ir tą uostą atitvėrė nuo amerikiečių laivyno.

Sovietų laivyne drausmė yra labai griežta. Tarp karininkų ir jūrininkų skirtumas yra daug didesnis, negu amerikiečių ir sąjungininkų laivynuose. Sovietų jūrininkai gauna tik 5 rublius į mėnesį, leitenantas apie 500, admirolas 2,000 rublių. Sovietų jūrininkams, kaip laive, taip ir ant kranto, alkoholinius gėrimus gerti uždrausta, gi karininkams, išlipus ant kranto, išgerti leidžiama "su saiku". Juodojoje jūroje karininkams ir laivuose duodamas baltas vynas.

Aišku, kad tarp amerikiečių jūrininkų ir sovietinių skirtumas yra dar ir tas, kad pastarieji visą laiką yra politinių komisarų sekami ir jų "auklėjimui" pasidavę.

K. M. Juozas Šarūnas

DĖL A. LUKO STRAIPSNIO TILPUSIO "KARYJE" NR. 7

Šis žurnalo nr., kaip ir visi kiti ankstyvesnieji, yra įdomus dar ir tuo, kad jame smulkmeniškai aprašomas Hitlerio su Stalinu 1939 m. įvykdytas Baltijos valstybių pasidalinimas.

Tame pačiame žurnalo numeryje patalpintas savotiškai įdomus A. Luko straipsnis dėl L.V.S. "Ramovė" bendraraščio Nr. 89, tilpusio "Karyje" Nr. 5.

Kur bendraraštyje nurodyta, kad L.V.S. "Ramovės" skyrių atstovų suvažiavime Lietuvos Ginkluotųjų jėgų atkūrimo 50 metų sukaktį ruošiasi atšvęsti galimai iškilmingiau, A. Lukas suprato, jog tame suvažiavime, taip kaip ir visos vietinės "parapijinės" organizacijos, per visokius minėjimus, vienas kitą išgirs, išaugštins, pasipelnys, o vėliau... minėjimų ruošėjai, su savo "puošniomis damėmis", pavalgys ir daug išgers.

Ten buvo susirinkę buvę Lietuvos kariuomenės kariai pradedant nuo eilinio kareivio, baigiant generolu; pradedant nuo apie 50 ir baigiant gal virš 80 metų amžiaus. Lietuvos kariai garbėtroškos nebuvo ir nėra, pagyrimais veltui nesidalindavo, nepasotinamu gobšumu, kaip kai kurių kitų organizacijų atstovai, nesirgo ir neserga.

Stebiuosi, kas A. Lukui čia vertė priminti ne prieš pusšimtį, bet tikrumoje prieš pusantro šimto metų buvusius Rusijos imperijos dekabristus, kurie 1825 m. gruodžio 26 d. neplaningai ruošė sukilimą, buvo išaiškinti, svarbesnieji tuojau pakarti, o kiti — išsiųsti sunkiems darbams į Sibirą. Sukilimo ruošėjai buvo rusų aristokratai ir karininkai.

Karpatų kalnais Lietuvai niekuomet pavasaris neatėjo ir neateis užtat, kad nuo Juodmarių krašto slavai nesukilo ir nesukils tol, kol savo raudonąją imperiją jie vis didins. Net ir Petras Didysis su Ekaterina savo karstuose besivartaliodami džiaugiasi, kad jų sukurtoji imperija vis didėja.

Karpatų kalnais Čekoslovakijai atėjo ne pavasaris, o žiauri žiema — maskoliškoji vergija.

Apie Rumuniją, Jugoslaviją ir Albaniją maskoliškieji geenrolai nieko neprimena, nes mano, tik laiko klausimas kada jos, kaip prinokę vaisiai, jiems pačios nukris. Jie rašo, kad Sov. S-gai reikalingi Hamburgo ir Bremeno uostai, Olandija, Danija ir Norvegija.

Dėl A. Luko straipsnyje paminėtų šauksmų 1965 m. lapkričio 13 d. New Yorko Sporto salėje ir išėjimo į gatvę, galim pripažinti, kad amerikonai į tai mažai dėmesį teatkreipė ir neką teparašė apie tai. O, kad iš visų JAV kampų, už maskoliškus pinigus, į Čikagą, demokratų konvencijos metu, suvažiavo kudločiai ir darė tokį triukšmą, kad iššaukus policiją veiksmams, daug komentatorių kalbėjo, rašė ir tebekalba, koki brutali pasirodė policija, kiek "nekalto" kraujo pralieta ir t.t.

Dėl sportininkų, kurie buvo nuvykę Lietuvon, atrodo, kad jie privalėjo paklusti daugumos nuomonei, o ne būti užsispyrusiais. O ką jie nuvykę pamatė ir ką parvykę parašė?

K. M.

J. Juodis — Tėvynė pavojuje

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — $7.00, pusmečiui — $3.50, atsk. nr. — 70¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
K A R Y S
916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.
Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.
KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.